

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Пакуль Ленін у маўзалеі, ён жывы

Гутарка з Аляксандрам Якаўлевым.

старонка 2

Мова-2004

Тычку ў лычку, лямпачку ў дамок.

старонка 10

Як зарабіць

на плягіяце.

старонка 6

РЭКЛАМА

	Шаноўнае Спадарства! Прапануем Вам па самых нізкіх коштах якасныя і надзейныя камплектавальныя.
	У межах Менскай вобласці магчыма дастаўка.
	Бясplatныя кансультацыі.
	Athlon2000XP/KT333/128DDR/GF4 64/HDD40G-272 y.a. 239-31-90 776-75-84 655-80-95 ліц. №40006 (30.10.03/08) МГБК

Газу, газу!

«Газпром» і «Белтрансгаз» зноў не дамовіліся ні аб продажы беларускіх газавододаў, ні аб пастаўках газу ў Беларусь у 2004 г. Апошнія перамовы кіраўнікоў «Газпрому» Аляксея Мілера і «Белтрансгазу» Пятра Пётуха не далі плёну. Эканамічная хроніка — старонка 6.

Сьвіслач ізноў спусьцілі

Да пачатку вясны будуць чысьціць рэчышча Сьвіслачы ў сталіцы ад парку Горкага да вул.Кастрычніцкай. У спецыяльны фонд ачысткі ракі, куды ўсе юрыдычныя асобы Менску мусяць адлічыць па 300 тыс., плянуецца сёлета сабраць 1,6 млрд руб. Пачысьціць усю Сьвіслач, з Чыжоўскім вадасховішчам улучна, зьбіраюцца да 2007 г. Донныя адклады вывозяцца ў гідраізаляваны кар’ер за аўтарынкам, што ў Малінаўцы.

Цётка ахвяравала 1,5 мільярда

Паўтара мільярда даляраў адпісала амэрыканка Джэан Б. Крок Арміі Выратаваньня, што апыкуецца беспрытульнымі ды алькаголікамі. Кабета была ўдавою заснавальніца сеткі кафэ хуткага харчаваньня «Макдональдз». Яна памерла ў кастрычніку, цяпер агучаны яе заповіт. Болей за Крок ахвяравалі на дабрачыннасьць толькі Біл і Мэлінда Гейтсы — 5 млрд даляраў у акцыях «Майкрасофту».

Душа баліць за праіводства

Душа баліць за праіводства, а ногі цягнуцца дамоў. Гумар — старонка 16.

Пяць крокаў да лепшага жыцьця

Старонка 5.

Хто падвядзе «тлустую рысу»

Ці павінны ўлада і апазыцыя дзеля прагрэсу краіны пайсьці насустрач адна адной, падвёшы «тлустую рысу» пад 90-мі гадамі? Ці справядлівы прычып «Чым далей ад Расеі — тым лепей для беларускай дзяржаўнасьці»? Гэтыя праблемы сталі тэмамі палемікі паміж «Нашай Нівай» і «Народнай воляй».

Дыскусію выклікалі камэнтары «НН» да вынікаў думскіх выбараў у Расеі. Палітычнае стабільнасьці ў краіне ня будзе, пісала «НН», «пакуль улады і апазыцыя не пач-

нуць гуляць у адным стылі і на адным полі». Неабходнымі ўмовамі гэтага газэта называла дзеве — «тлустую рысу» пад мінулым, пад 90-мі гадамі, і адмову ад гвалту як спосабу дасягненьня палітычных мэтаў. Гэтыя развагі выклікалі рэзкую рэакцыю Сямёна Букчына: «У разбэшчанай крытыцы «імпэрскага суседа» ў афіцыйным друку дзевячы «НН» бачаць падмурак будаўніцтва сувэрэннай беларускай дзяржавы. Лёгіка простая: чым далей ад Расеі, тым бліжэй да незалежнай Бела-

русі». Асаблівае абурэньне ў Сямёна Букчына выклікае прапанова наконт «тлустае рысы»: «Ухваліць злом Канстытуцыі? Зьбіцьцё дэпутатаў Вярхоўнага Савету? Выкраданьне лідэраў апазыцыі? Зьнішчэньне прадпрымальніцтва і незалежнага друку?» — задае рытарычныя пытаньні публіцыст. Галоўны рэдактар «НН» Андрэй Дынько, публіцыст «НВ» Сямён Букчын і аглядальнік Юры Дракахруст працягнулі сваю дыскусію за «круглым сталом» радыё «Свабода». Старонка 11.

Стракацень культуры

Выстава Алеся Шатэрніка ў Музеі сучаснага мастацтва, прэм’ера фільму Бэрталочы, успамін пра Чэслава Немэна, сустрэча з Арловым, музыка Радзівіла і Ельскага ў Заслаўі, крывіцкае ткацтва, раскладзенае на піксэлі, год беларускай культуры ў Расеі, рэстаўрацыя Домскага сабору... Старонкі 12—13.

«ARCHE» 5 гадоў

Часопісы «ARCHE», безь якога цяпер не ўявіць інтэлектуальнага жыцьця нашай маленькай Эўропы на ўсход ад Эўропы, споўнілася пяць гадоў. Старонка 13.

Нумар пра «NRM»

Рок-гурту «NRM» спаўняецца дзесяць гадоў. Нацыя (не насельніцтва) ужо звыкла прачынаецца пад «Одзірыдзіду» і кладзецца спаць пад «Сьпі спакойна, дарагі таварыш...» Гісторыя, дыскаграфія, гастронімія, парнаграфія, гаспадарка, культура і палітыка Незалежнай Рэспублікі Мроі — у «НН» 6 лютага.

Ціхі старт «Пяцёркі+»

Апазыцыя аб’ядналася ў адзіную перадвыбарную кааліцыю. Гэтага сыгналу чакалі на Захадзе і ўсходзе.

Беларуская апазыцыя прэзэнтавала «Пяцёрку+» ціха, прадказальна і без аншлягу. Усё было знаёма. Міжнародны адукацыйны цэнтар. Правераныя ў баях за дэмакратыю палітыкі. Мінімум новых твараў. Мінімум ідэалёгіі. Грамадства столькі нагледзелася ўжо гэтых рухаў, што ставіцца да любых такіх пачынаньняў абачліва. Цяжка сказаць, колькі шанцаў мае старая схема — кааліцыя традыцыйнай апазыцыі з апайра на Захад. Але вялікага выбару няма. «Пяцёрка+» падкупнае прынамсі сваёй беларускамоўнасьцю.

Прымаюць «Пяцёрку» ў Варшаве, дэпутатаў «Рэспублікі» — у Празе. Да іх прыглядаюцца, ім робяць знакі ўвагі. Але ключ да перамогі — усё ж у базе ўнутры краіны. Пакуль гэтая база ня выявілася. Вось у чым загваздка.

На руцінай прэзэнтацыі «Пяцёркі+» заўважны быў Васіль Старавойтаў. Прыкметны менавіта сваёй урачыстасьцю, сваімі ордэнамі і зоркамі, якія ён надзеў дзеля веры ў палітыкаў. Усеагульны спадзяваньні выказаў сьпявак Лявон Вольскі: «Я спадзяюся на выхад краіны з застою. Гэты выхад мусяць нарэшце адбыцца. Таму што краіна ў цяжкім пэрыядзе застою ўжо некалькі гадоў. Гэта трэба ламаць, і я спадзяюся на любую сілу, якая гэта зламае».

Хацелася б спадзявацца. Дэтэлі, дакумэнты, тэхналогіі «5+» — старонкі 3—5.

Заробкі вырастуць. За кошт чаго?

Урад плянуе падвысіць заробкі ў бюджэтай сфэры да 175, а ў рэальным сэктары — да 195 даляраў да канца 2004 г. Для параўнання: летась сярэдні заробак не дасягнуў і 120 даляраў. Рэальныя заробкі раслі далёка ня так хутка, як ВУП, экспарт і імпорт ды інш. А наперадзе, у 2005-м, — справаздача перад народам за абяцаныя да таго часу 250 USD кожнаму працоўнаму.

Вось і пачалі ўлады варушыцца. Ужо 12 студзеня тарифная стаўка першага разраду была павялічаная да 35 тыс. руб. Плян падвышэння заробкаў будзе даведзены кожнай вобласці ў выглядзе дакладнага графіку (!). Дырэктар кожнага прадпрыемства будзе несці адказнасць за выкананне па-

казчыкаў пляну. Калі дагэтуль прадпрыемствы здавалі справаздачы мясцовым уладам у выкананні пляну выпуску прадукцыі/паслугі, дык цяпер яны мусяць рабіць тое самае і адносна пляну павелічэння заробкаў.

Беларускую эканоміку нельга назваць эфектыўнай. У краіну не ідуць інвестыцыі, новыя тэхналогіі. Не рэфармуюцца састарэлыя прадпрыемствы, не скарачаецца неэфектыўная занятасць. Не развіваецца прадпрыемствы, не скарачаецца неэфектыўная занятасць. У такіх умовах казачка пра падвышэнне прадукцыйнасці працы і, адпаведна, павелічэнне заробкаў папросту немагчыма. На што ж спадзяюцца ўлады, калі робяць такія прагнозы?

Па-першае, «падвысіць» рэальны

заробак можна з дапамогай разнастайных статыстычных маніпуляцый. Можа быць раз будзе змененая мэтадыка разліку заробку. Альбо кіраўніцтва заводаў зоймецца элементарнымі прыпіскамі.

Па-другое, будзе адбывацца далейшая ліквідацыя перакрываванага субсідывання паслугаў ЖКГ. Бюджэт папоўніцца новымі паступленнямі ад грамадзянаў і здолее плаціць большы заробкі. Але ж і яны будуць плаціць болей за жылло.

Па-трэцяе, улада спадзяецца на далейшае падзеньне курсу даляра. У 2003 г. індэкс росту спажывецкіх цэнаў у краіне ў два разы перавысіў рост курсу даляра. Паводле ацэнак экспэртаў, за апошнія гады пакупніцкая

здольнасць даляра зменшылася не дзе на 40%. Але на гэты фактар беларускі ўрад уплыву ня мае. Амэрыканская эканоміка, якая цяпер добра развіваецца і мае выдатныя перспектывы, можа лёгка парушыць пляны ўладаў нашай краіны.

І найважнейшае: такое падвышэнне заробкаў прывядзе да перанакружэння ў рэальным і фінансавым сэктарах эканомікі, бо яно будзе штучным, не абумоўленым адпаведным падвышэннем прадукцыйнасці працы. Гэта можа выклікаць інфляцыю і хранічную нявыплату альбо нясвоечасную выплату заробкаў. Зусім як у жахлівых казках пра Расею, што паказваюць па тэлевізіі.

Дамінік Міхайловіч

ШТО Ё СЬВЕЦЕ

Новы рэдактар «Нівы»

З Новага году ў легендарнага тыднёвіку беларускі ўрад уплыву ня мае. Амэрыканская эканоміка, якая цяпер добра развіваецца і мае выдатныя перспектывы, можа лёгка парушыць пляны ўладаў нашай краіны.

Супраць Пуціна

«Камітэт 2008 — свабодны выбар» паўстаў у Расеі. Яго задача — не дапусціць, каб праз чатыры гады Пуцін застаўся пры ўладзе ў Расеі. Кіраўніком камітэту стаў чэмпіён сьвету ў шахматах Гары Каспараў. У Камітэт увайшлі Барыс Нямцоў, публіцыстка Юлія Латыніна, сацыял-дэмакрат Віктар Шандаровіч, журналіст Яўген Кісялёў. Агітаваць супраць Пуціна перад выбарамі 14 сакавіка лічыцца бессэнсоўным, бо прэзыдэнта падтрымлівае 81% жыхароў Расеі, а зь дзесяці супернікаў некаторыя самі выступаюць за Пуціна.

Шасьцёра блізнятаў

Спадарыня Ван Гаўтэн, настаўніца з ЗША, нарадзіла адразу чатырох хлопцаў і дзьвюх дзяўчынак. Роды цягнуліся зь сярэды да суботы. Дзеці нарадзіліся заўчасна, за тры месяцы. Усе яны ў крытычным стане. Бяда: калі нараджаецца больш за пяць блізняткаў, мала хто зь іх жыве больш за год.

БТ

Пакуль Ленін у маўзалеі, ён жывы

«Дэмакратыя выключэе простыя дарогі. Усе гэтыя размовы, дыскусіі — дурасьць. Навошта тлуміць сабе гэтым галаву? Прэзыдэнт рашыў — і ўсё. Гэта і ёсьць спадчына Леніна і бальшавікоў», — кажа Аляксандар Якаўлеў, былы сакратар ЦК КПСС, архітэктар перабудовы. Напярэдадні 80-годзьдзя з дня сьмерці Леніна зь ім гутарыць карэспандэнт «Gazety Wyborczej».

— Ці адшоў Ленін у збыццё, якое напэўна заслужыў? А можа, ён дагэтуль веча жыць?

— Ну што ж, ён сапраўды сьціраецца з памяці, мы ня памятаем таго, што ён зрабіў. На жаль. Мы перажываем амнезію — не ў мэдычным сэн-

се, а ў маральным. І гістарычным. Можа, таму, што падзеі адбываюцца занадта хутка. Мы нясецца галопам, імкнёмся абагнаць самі сябе, а гэта адбываецца на маральных прыпынках. Няспынная гонка, нібыта чалавек сьпяшаецца да канца апош-

нюю хвіліну, дапіць апошні кілішак. І мы не заўважаем людзей, якія побач з намі таксама некуды сьпяшаюцца, не знаходзім для іх часу, яны нам нават перашкаджаюць. Мы жывём у шалёную эпоху. Дзе ж тут знайсці час на ўспаміны?

— Можа, гэта інстынкт самазахаваньня? На страшныя і паскудныя рэчы лепей забыцца?

— Мы маем тут дачыненне з цэлым комплексам праблем. Сярод іншага, гаворка ідзе пра неспрэчны, асабісты інтэрас людзей. Бо Ленін так сканструяваў, сфармаваў грамадства, што калі нехта хацеў зрабіць кар'еру — кар'еру вельмі спэцыфічную, — ён мусіў зрабіцца нягоднікам.

Адкінуць прэч сумленьне, змяніць яго сумленьнем калектыўным. Бо менавіта яно служыла прапагандзе, ідэалёгіі — гаворка ішла пра тое, каб чалавек перастаў быць асабіста зацікаўленым у сваёй уласнай памяці і ўласным жыцьці. Каб ён зрабіўся машынай. Ленін — гэта злачынец, якіх у XX ст. было сапраўды няшмат; іх можна палічыць на пальцах адной рукі. Зь ім параўноўваюцца толькі Гітлер, Сталін, Пол Пот — цяжка знайсці некага яшчэ, каго можна было б абвінаваціць у генацыдзе. Мне ўвесь час не дае спакою пытаньне — чаму я як грамадзянін Расеі ніколі не зьяўтаўся ў суд, скажам у Страсбургскі, каб той асудзіў зла-

чынствы супраць чалавечтва, зьдзейсьненыя Леніным і Сталіным? Не, нікому нічога падобнага нават у галаву не прыйшло. Затое прыходзіць у галаву штосьці зусім іншае — адзначыць некага за заслугі менавіта ордэнам Леніна. І павысіць яму за гэта пэнсію. Сьмешна? Сьмешна. Прыкра на душы? Прыкра. Але такі ўзровень нашай сьвядомасці, па-ранейшаму калектывізавамай. Нам, як і раней, не ўдаецца выбрацца з гэтага віру.

І апрача інтарэсаў, скажам так, матэрыяльных, гэта, вядома ж, вынік шматгадовай прамыўкі мазгоў і ачмурьнення: на працягу 70 год людзям бесьперастанку ўбівалі ў галовы адно і тое.

Працяг на старонцы 14.

НАВІНКИ

Студзеньскія тэзысы

Для шараговага пралетарыя перадвыбарчая кампанія — шанец прынесці ў сям'ю чупа-чупс.

Не падзяляю трывогі некаторых аналітыкаў наконт пэрманэнтнай аўтарэпрадукцыі дэмакратычных блэкаў-кааліцый. Для шараговага пралетарыя перадвыбарчая кампанія — шанец падзарабіць, каб прынесці ў сям'ю чупа-чупс. Чым болей кандыдатаў, тым большы попит на яго паслугі.

Для рынку электаральных паслуг на выбарах 2004 г. будуць уласцівы наступныя тэндэнцыі. Па-першае, Паша Севярынец падбівае моладзь, якая звычайна падносіла дарослым транспаранты, самай ісьці на выбары. Яго пароль «Кожны расклейшчык сьцікераў можа быць дэпутатам» здольны абудзіць амбіцыі часткі мэнэджэраў сярэдняга зьявіна і выклікаць турбуляцыі ў гэтым сэктары працоўнага рынку.

Па-другое, ёсьць небяспека, што большасьць палітыкаў будзе намагацца выкарыстоўваць у сваіх камандах мадэль палітычнага маркетынгу, якую «Зубр» зьямазіў у «Гербайфу». Валанцёрам прапануюць спаборнічаць міжсобку за індывідуальныя бонусы, як правіла, пэйджэр. Гэтая тактыка накіравана на падрыў калектыўнай сьвядомасці.

Беларускія левыя павінны стаць на абарону правоў такой катэгорыі эксплуатаваных, як валанцёры. Дзюб валанцёра вельмі нябеспечны. У экстрыме не саступае прафэсіям зьбівальніка ледзяшоў з дахаў і дырэктара МТЗ.

Нам патрэбны адзіны нацыянальны прафсаюзны цэнтар, напрыклад, «Агульнабеларускі сындыкат валанцёраў «Клясавая вайна». Абавязковы курс сэмінараў «Што такое Сусьветная арганізацыя працы?», «Чаму мы сьвяткуем 1 Траўня». Пасья на курутгаі прадстаўнікоў каманд кандыдатаў трэба выпрацаваць

свае патрабаваньні і заключыць з палітыкамі генэральную тарифную дамову. Кандыдаты будуць заліваць пра цяжкі фінансавы стан, запрапаваюць пагарбаціць задарма, у імя ідэалаў клятвы ў залі для гульні ў мяч. Ня верце.

Выбывайце абавязковыя падарункі да дня Аршанскай бітвы, спэцадзеньне для абходчыкаў кватэр, «калэсы» для рэпэраў-графіцістаў. Вулічным зборшчыкам подпісаў — халяўнае піва за шкоднасьць. Абавязкова абгаварыць гарантыі дапамогі ў выніку затрыманьня — адвакат, баул. У выпадку іміграцыі — фальшывы расейскі пашпарт на імя Барыса Нямцова.

Працадаўцы могуць пайсьці на стварэньне жоўтага прафсаюзу, лакаўты і выкарыстаньне танных штрэйкбрэхаў з «Жаночай каліцыі». Таму ня выключаны варыянт страйку. Асабліва эфэктывы г.зв. італьянскі страйк, сэнс якога — цягнуць валынку. Гадзінамі можна афармляць падпісны лісток або квасіць у таварыша. На пытаньне кандыдата, дзе быў, адпавядаць: «Абіжаеш, Статкевіч... за Эўропу жа-а-а-а-агітаваў. Ік».

Вяршыня сацыяльнай барацьбы — акупацыйны страйк з захопам усіх сродкаў вытворчасці — памяшканьняў, прынтрэаў, кампутараў... Пасья валанцёры пачынаюць самастойна кіраваць прадпрыемствам — выстаўляюць на выбары кандыдата ад свайго працоўнага калектыву і робяць яму кампанію. У выніку перамогі можна стварыць у палатцы цэлую фракцыю.

І, натуральна, не забывайцеся пра досьвед амэрыканскіх прафсаюзынікаў 20-х, якія шмат чаго дамагліся дзякуючы каапрацыі з Аль Капнэ.

Посьпехаў у клясавай барацьбе, дарагія таварышчы.

Лёлік Ушкін

Бог ведае

У праваслаўных — Вадохрышчэ. Радуйцеся! Чарга ў Катэдральны сабор па сьвятую ваду цягнуцца на кілямэтар і болей у чатыры-пяць шэрагаў. Людзей — мора: мо пяць, мо дзесяць тысячаў. Сябар мне:

— Паганцы — сьвятую ваду п'юць...

— Чаму, дружа?

— Лаюцца, хлусяць, лянуюцца, крадуць, а ў адзін дзень хочучы дараваць і забавеньня. Для мяне гэта павярхоўная рэлігіянасьць.

Сапраўды, люд наш у большасьці спрабуе далучыцца да сьвятога не праз дух і разуменьне, а праз абрад. На жаль, ні я, ні вы, чытачы, пра плённасьць такіх спадзеваў дакладна ведаць ня можам, бо шляхі да Госпада ёсьць таямніцаю.

Фармальна і хрост, і сьвятое прычасьце можна запісаць як паганскія дзеі, бо вонкава адбыва-

юцца нейкія незразумелыя маніпуляцыі з вадкасьцямі і прадметамі. Пратэстанты, напрыклад, пакланьне абразам і машчам лічаць балванахвальствам. Спрачацца не вазьмуся, бо, ня маючы строга лягічных аргументаў, у такой фармальнай спрэчцы пэўна прайграю. Маю аргументы хіба ірацыянальнага кішталту, так бы мовіць, з душы.

Ратуе вера. Ці памятаеце, у Дабравесці жанчына, што шмат год пакутавала ад крывацечы й патраціла ўсе свае грошы на лекараў, казала сама сабе: няхай толькі дакрануся да вопраткі Ягонай — і паздравею? Відаць, многія, хто стаіць у гэтых чэргах па ваду, кажуць самі сабе: «Няхай толькі дакрануся да сьвяцонага — і Ёсывышні мяне аслоніць».

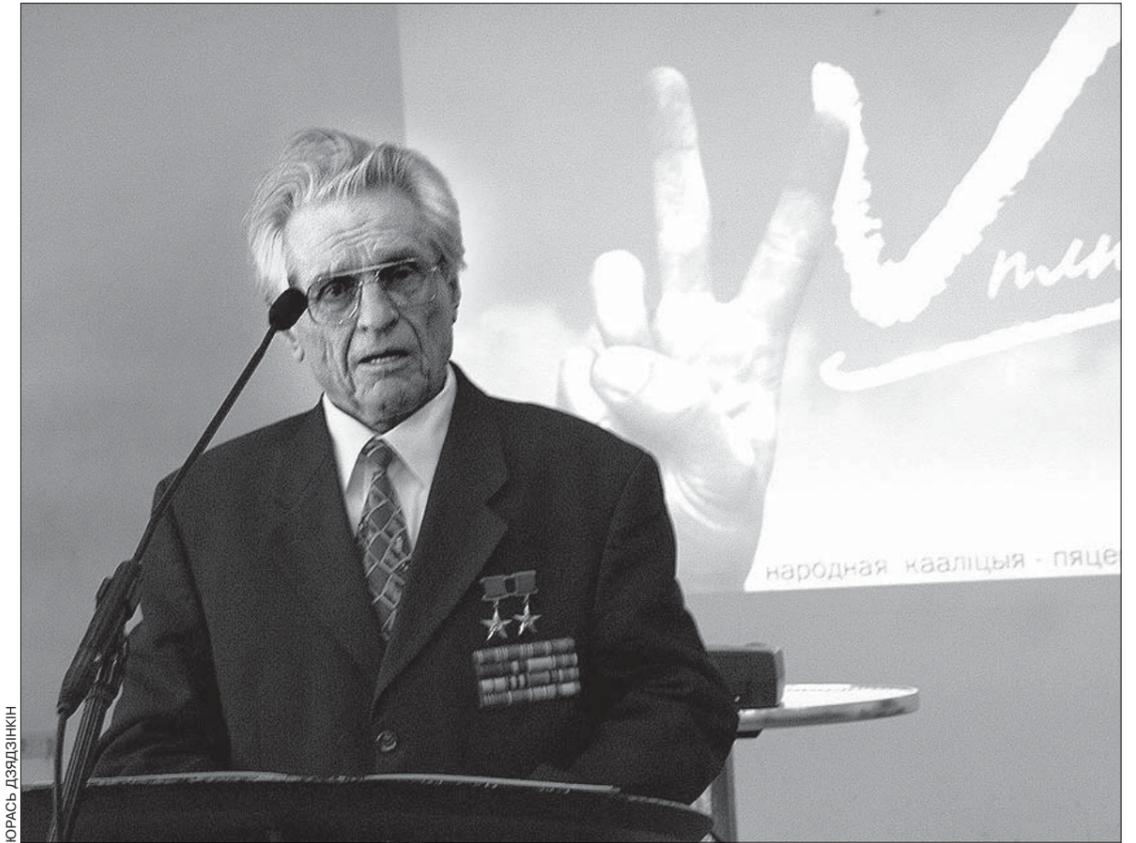
Ці яны заблукалі, чытачы? Бог ведае.

Вацлаў Заякоў

Айсбэрг Пяцёркі+

бярэ курс на выбары

19 студзеня адбылася даўно абвешчаная прэзэнтацыя Народнай кааліцыі «5+». Гэтая «апазыцыйная калёна» арганізавалася раней за іншыя, але афіцыйна выйшла на марш адной з апошніх, упэўнена і не сьпяшаючыся. Яе лідэры сьцьвярджаюць, што здолелі аб'яднаць каля 90% суб'ектаў беларускага грамадзка-палітычнага жыцця. Докладна тое самае кажуць, толькі на сваю карысьць, іх апанэнты з Эўракааліцыі «Свабодная Беларусь». Хто мае рацыю, пакажуць выбары.

ЮРАСЬ ДЗЯЦІНКІН

Васілю Старавойтаву заяля наладзіла авацыю.

Гасцей і журналістаў каля ўваходу ў Міжнародны адукацыйны цэнтар, дзе мелася адбыцца прэзэнтацыя «Пяцёркі», сустракала група сяброў КХП—БНФ. Раздавалі ўлёткі «Беларускай Салідарнасьці». На самім жа мерапрыемстве пра гэтую партыю згадаў у сваім выступе толькі Радзін Гарэцкі. Ён адзначыў, што з павагай ставіцца да КХП—БНФ, але не падтрымлівае абвешчанага ёй байкоту выбараў у палату прадстаўнікоў. «Тыя, што байкатуюць выбары, ізноў застаюцца збоку і будуць назіраць працэс», — сказаў Гарэцкі.

Прэзэнтацыю вялі Зінаіда Бандарэнка і Сяргей Законьнікаў. Яна праходзіла пад музыку з «Полацкага сьвятку». Першым прамаўляў Станіслаў Шушкевіч: «Захоўваючы прывычку ўнівэрсытэцкага прафэсара, я проста растлумачу, што мы робім». Тры асноўныя пункты праграмы кааліцыі, паводле слоў Шушкевіча, — гэта незалежная Беларусь, дэмакратыя і павага да правоў чалавека. Сярод задачай, якія стаяць перад «5+», Шушкевіч адзначыў стварэньне ўмоваў, каб нашыя грамадзяне маглі зарабляць на годнае жыццё, стварэньне заслоны фальсыфікацыі выбараў, вяртаньне павягі да Беларусі ў сьвеце і г.д. Посьпех Народнай кааліцыі гарантаваны, калі яна застанецца адзінай, а яе ўдзельнікі будуць вышэй за «дробныя амбіцыі», сказаў лідэр БСДГ.

Сяргея Калякіна турбавала тое, што сёньня «шырака выкарыстоўваецца ўкараненьне ў апазыцыйны агентаў уплыву, стварэньне фальшывых апазыцыйных цэнтраў». Кіраўнік ПКБ лічыць, што той, хто выступае супраць Народнай кааліцыі, «выступае супраць Беларусі».

Вінцук Вячорка згадаў Купалавы словы пра самае вялікае ліха беларусаў — іх саміх. «Гэтае пайданьне адказных за Беларусь палітычных сілаў створанае беларускімі рукамі, а не інспіраванае звонку», — сказаў лідэр Партыі БНФ. Ён прыгадаў змаганьне за Ліцэй, моладзь, якая зьяжджае за мяжу, зніклых палітыкаў.

Народную кааліцыю віталі старшыня Фонду імя Лява Сапегі Аляксандар Жучкоў, а таксама былы міністар Міхаіл Марыніч, які цяпер «каардынуе стварэньне Эўрапейскага

руху ў Беларусі».

Анатоль Лябедзька казаў, што «5+» — «гэта першая сіла апазыцыі». Паводле слоў лідэра АГП, ужо некалькі гадоў ідуць размовы наконт стварэньня «трэцяй сілы», але яна так і не зьявілася, а цяжар палітычнай дзейнасьці ляжыць на «старой» апазыцыі. Гавораць пра міжнародную працу «5+», Лябедзька сказаў: «Сёньня мы можам сустракацца на такім узроўні, пра які Аляксандар Рыгоравіч марыць ужо дзесяць гадоў».

Апазыцыянеры ўжо цяпер адчуваюць, якой цяжкай будзе для іх выбарчая кампанія. Дзеля перамогі яны гатовыя зьвярнуцца нават да звышнатуральных сілаў. Той жа Анатоль Лябедзька заявіў, што «быў у царкве і паставіў свечку за Народную кааліцыю «5+». Загадкавую фразу вымавіў і акадэмік Радзін Гарэцкі: «Наша справа падтрымліваецца з космасу». Уладзе ёсьць над чым падумаць: а ці не плянуе беларуская апазыцыя займець да выбараў уласны спадарожнік?..

Прысутным на прэзэнтацыі апісалі асноўныя моманты праграмы кааліцыі. Гэта было вельмі дарэчы, бо большасць буклетаў «5+» з кароткімі праграмамі зробленыя чамусьці на ангельскай мове. Акрамя буклетаў, Народная кааліцыя распаўсюджвала таксама свае калэндарыкі і значкі. Фірмовы знак кааліцыі — стылізаваная лацінская літара «V» — «вікторыя, перамога».

Крытычных заўвагаў у аднас кааліцыі й адзінага сьпісу было мала, але яны гучалі важка. Уладзімер Колас, які выступаў ад імя Рады інтэлігенцыі і Ліцэю, сказаў, што «мы бачым, як далёка нам да сапраўднай кансалідацыі». Ён заклікаў удзельнікаў Народнай кааліцыі «падумаць, каго прапануем у якасьці кандыдатаў» і з большай павагай ставіцца да «плюсу».

Інтрыгай сталася адсутнасьць на мерапрыемстве дэпутатаў групы «Рэспубліка». Сяргей Калякін паведаміў, што яны «ў ад'ездзе» — іх запрасілі ў Сойм Чэскай рэспублікі. Ад імя рэспубліканцаў на прэзэнтацыі выступіў іх прэс-сакратар Уладзімер Дзюба. Ён зачытаў афіцыйнае прывітаньне, у якім канстатавалася гатоўнасьць «Рэспублікі» да супрацоўніцтва, і зварот да ўсіх кааліцыяў і дэмакратычных сілаў з прапановай да сярэдзіны лютага

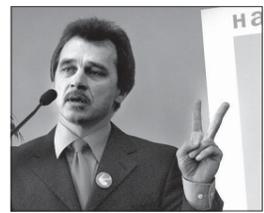
правесці «круглы стол» для абмеркаваньня «кансалідацыі высілкаў і каардынацыі дзейнасьці». Такая пазыцыя дэпутацкай групы натуральна ўпісваецца ў рэчышча чутак, якія зьявіліся ў апошнія месяцы: «Рэспубліка» ня думае задаволіцца знаходжаньнем у «плюсе» і зьбіраецца ісьці на выбары асобнай калёнай, а генэрал Фралоў ужо распачаў прэзыдэнцкую кампанію.

Кульмінацыяй прэзэнтацыі «5+» было падпісаньне дамовы паміж удзельнікамі кааліцыі. Свае подпісы пад дакумэнтам паставілі тры дзясяткі чалавек. Некаторыя з падпісантаў рабілі гэта з воклічам «Жыве Беларусь!» (першая — спн.Аліева). Васілю Старавойтаву заяля наладзіла авацыю. Ад «моладзі» дамову падпісалі двое — Аляксей Карніенка (АГП) і Аляксей Міхалевіч (БНФ). Не запрасілі на падпісаньне Лявона Вольскага, які ў буклеце кааліцыі названы яе актыўным удзельнікам. Увогуле, дзячыю культуры было мала. Ці то мала запрашалі, ці то інтэлігенцыя стала ставіцца да палітыкі з асьцярожнасьцю. Затое зноў удзельнічаць у палітычнай кампаніі зьбіраюцца спадары Ганчарык, Ярашук, Марыніч...

Найбольшую цікавасьць выклікала прэзэнтацыя супольнага сьпісу кааліцыі на выбары. «Нам ёсьць што і каго паказаць, трэба паказаць грамадзтву альтэрнатыву ў твар», — сказаў Анатоль Лябедзька. Праўда, на прэзэнтацыі было прадэманстравана ўсяго 68 твараў кандыдатаў у дэпутаты ад «5+». Прычынай дэманстрацыі такога «абмежаванага сьпісу» некалькі: гэта, па-першае, жаданьне часова захаваць тых, хто працуе ў дзяржаўных структурах, ад рэпрэсіяў; па-другое... адсутнасьць фатаздымкаў усіх удзельнікаў сьпісу. «Вы пабачылі толькі частку айсбэргу», — зазначыў Вячорка. А Лябедзька паабядаў, што сьпіс яшчэ часткова будзе мяняцца, бо да кааліцыі могуць далучыцца «вядомыя людзі з моцным патэнцыялам».

Падобныя прэзэнтацыі Народная кааліцыя плянуе правесці ва ўсіх абласных цэнтрах краіны. Тады і стане вядома, ці выпадкова падчас менскай прэзэнтацыі ў залі не было ніводнага ні нацыянальнага, ні дзяржаўнага сьцяга.

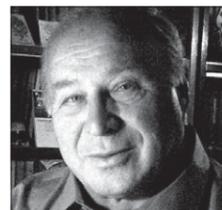
Сяргей Ёрш

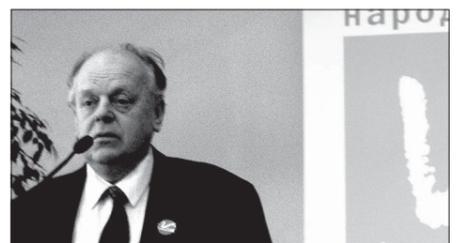
Анатоль Лябедзька: «5+» — «гэта першая сіла апазыцыі».

Сяргей Калякін: «Хто супраць Народнай кааліцыі, той супраць Беларусі».

Акадэмік Гарэцкі: «Наша справа падтрымліваецца з космасу».

Станіслаў Шушкевіч: «Тры асноўныя пункты — гэта незалежная Беларусь, дэмакратыя і павага да правоў чалавека».

Сьпіс Пяцёркі+

Адзіны сьпіс «5+» цалкам ня быў абнародаваны ні ў панядзелак, ні ў аўторак. Толькі ў сераду раніцай на сайце АГП зьявіўся пералік 150 магчымых кандыдатаў, прычым з агаворкай, што ён будзе зьмяняцца і ўдакладняцца.

Як і чакалася, асноўная частка дэмакратычных лідэраў пойдучы на

выбары ў сталіцы. БНФ выстаўляе ў Менску В.Вячорку, Ю.Хадыку, дырэктара Беларускага ліцэю У.Коласа, экс-дэпутата В.Голубева, журналістку Ілону Ёрбановіч, эканамістаў Аляксея Янукевіча і Барыса Жалібу, Івана Саверчанку, Андрэя Церашкова. АГП — свайго лідэра А.Лябедзьку, А.Дабравольскага,

Я.Лабановіча, С.Багданкевіча, С.Каралёву, Л.Гразнову.

Значна меншае прадстаўніцтва ў агульным сьпісе маюць іншыя партыі. Напрыклад, БСДГ вылучае па краіне каля 20 чалавек. У Менску пойдучы С.Шушкевіч, Алег Трусаў, С.Законьнікаў, М.Грыб. Партыя працы пакуль выстаўляе толькі 12

«штыхоў», зь якіх у сталіцы ідуць А.Бухвостаў і Генадзь Фядыніч. У «сталічным» сьпісе будзе ўсяго два сябры ПКБ, затое па краіне — 42. Затое ёсьць беспартыйныя — Міхаіл Марыніч, Уладзімер Ганчарык, Валянціна Палевікова і дэпутат палаты Уладзімер Парфяновіч.

Працяг на старонцы 5.

7% зьместу, 55% выгляду

Якімі палітэхналогіямі Запад узброіў беларускіх дэмакратаў

Палітэхналогіі ў Беларусі застаюцца прывілеям улады. Мо хто з апазыцыянераў і хацеў бы выкарыстаць 25-ы кадар ці абстраляць аўтамабіль падчас выбарчай кампаніі, але навошта, калі па тэлевізіі гэтага ўсё адно не пакажуць. Ні тэледабатаў, ні Шварцэнгераў у губэрнаторах... Вось і застаецца «Пяцёркі плюс» разлічваць на школьны асацыяцыйны выбарцаў. Асноўнае пасланьне кампаніі — «нармальнасьць» выбаршчыкаў і кандыдатаў, а перад камэрамі лідэры каліцый ахвотна дэманструюць знак вікторыі.

Прафэсійна ў Беларусі палітэхналогіямі не займаецца ніхто. У Расеі праца палітэхналягаў даўно інстытуцыялізаваная. Існуе мноства фірмаў, якія прапануюць увесь спектр паслугаў: ад аналізу акругі і ацэнкі падрыхтаванасці канкурэнтаў да псыхалогічнага тэставаньня, трэнінгу кандыдата, напісаньня сцэнараў для відэароліка, распрацоўкі і вырабу агітацыйных матэрыялаў, правядзеньня працэдур высоўваньня кандыдата, падрыхтоўкі пакету дакумэнтаў для рэгістрацыі, арганізацыі грамадзкай прыёмнай кандыдата, правядзеньня збору подпісаў, кампаніі «ад дзвэрэй да дзвэрэй», расклейкі ўлёткаў — і аж да выбараў «пад ключ».

У Беларусі палітычнага кансалтынг не існуе. Такого віду дзейнасьці нават няма ў пераліку відаў дзейнасьці, якія падлягаюць ліцэнзаваньню. Таму для такіх паслугаў звычайна нефармальна наймаюцца спецыялістаў у сфэры PR і рэжыямы. Аплачваецца праца палітэхналягаў з разліку ганарар на спецыяліста альбо на групу. У выпадку перамогі на выбарах ганарар, як правіла, падвойваецца.

Простыя словы, простыя рэчы

Большасьць палітэхналягаў, якія працуюць на выбарах, свае веды набылі з практыкі. Навучыцца гэтаму ў беларускіх ВНУ немагчыма. «У Беларусі не працуюць амаль ніякія тэхналогіі, таму што адсутнічае такі важны інструмэнт, як СМІ. Да таго ж, большасьць тэхналягіяў, напрыклад расейскіх, разлічана на прапарцыйную выбарчую сыстэму, а не мажарытарную, як у Беларусі», — кажа спецыяліст у рэжыме **Сяргей Ложкін**, паслугамі якога карыстаўся

ў 2001 г. Уладзімер Ганчарык.

Дый зьявляецца па дапамогу да спецыялізаваных фірмаў няма патрэбы: беларускія палітычныя актывісты лічацца самымі навучанымі і таннымі мэнэджэрамі выбарчых тэхналягіяў сярод усяго расейскамоўнага насельніцтва сьвету. Тэорыю і гісторыю славацкага і сэрбскага супраціву ведае на памяць кожны зубровец. Кандыдаты маюць магчымасьць навучыцца выбарчай тэхналягіі ў сваёй партыі альбо ў замежных партнёраў. Сёлетня ўжо каля 50% усіх кандыдатаў, якія ёсьць у адзіным сьпісе, прайшлі падрыхтоўку.

Аднак моцна расчараваліся б палітычныя камэнтатары з БТ, даведаўшыся, чаму навучаюцца будучых кандыдатаў на сьмінарах. Галоўнае, што ўбіваюць у галовы будучых кандыдатаў замежныя і айчыныя дарадцы: кандыдат павінен гладка гаварыць, а яшчэ важней — добра выглядаць. Уражаньне ад кандыдата складаецца толькі на 7% зьместу ягоных прамоваў, тады як 55% вызначае выгляд. Астатняе — манера прамовы, невэрбальныя паводзіны. Замежныя тэхналягі раяць будаваць імідж на тым, хто ты ёсьць насамрэч, а кампанію і яе «пасланьне» — тое, чым вы, уласна, жадаеце прывабіць выбарцаў, — грунтаваць на простых каштоўнасьцях, кшталту здароўя, фінансавай забясьпечанасьці цяпер і ў старасьці, адпачынку, добрай працы, добрага жытла, лепшага жыцьця для дзяцей і г.д.

Моладзевая кааліцыя «**Маладая Беларусь**» не зьбіраецца ўжываць нейкіх спецыфічных «фішак», хоць амаль усе кандыдаты маюць багаты досвед працы ў штабах на прэзыдэнцкіх і мясцовых выбарах. У моладзі ня будзе адной строгай стратэгіі, затое будзе адзін слоган, які пакуль абмяркоўваецца, але сэнс яго ўжо вядомы: «За маладых!»

Самая небясьпечная тэхналягія, якой могуць навучыць замежныя кансультанты, — збор кампрамату на канкурэнта. Як галасаваў па супярэчлівых законапраектах, ці падавалі на яго ў суд, ці быў замяшаны ў скандалах, адкуль сродкі на выбарчую кампанію, ці атрымліваў дарагія падарункі.

Намеснік старшыні БНФ **Алесь Міхалевіч** лічыць, што 99% людзей, якія прапануюць свае паслугі

PHOTO BY MEDIA NET

ў якасьці палітэхналягаў, — няўдаліцы і ашуканцы. «Тэхналягіі і піяр даюць каля 20% перамогі. Усё астатняе — чарная праца з выбаршчыкамі».

Чалавек пяцьсот. Астатняе — піяр

Ідэялізаванасьць беларускага грамадства дазваляе зашчадзіць грошы. Шмат якія рэчы людзі гатовы рабіць бясплатна. Паводле ацэнак расейскіх аналітыкаў, правядзеньне пераможнай кампаніі ў Дзярждуму па мажарытарнай акрузе каштавала як мінімум 300 тыс. дэляраў. У Беларусі можна стаць дэпутатам, патраціўшы 100—150 у.а. на ўлёткі. Матывацыі валянтэраў для ўдзелу ў кампаніі могуць быць самыя розныя: дапамагчы сябру-кандыдату, падтрымаць ідэю, паглядзець на людзей...

Дэпутат Мастоўскага райсавету **Алесь Зарамбюк** за выбарчую кампанію 2003 схуднеў на 7 кіляграмаў і двойчы абышоў усю акругу (тысяча выбаршчыкаў). У штабе Зарамбюка шэсьць чалавек — усе энтузіясты — і зьбіралі подпісы, і агітавалі. 20-гадовы кандыдат перамог з 75% супраць 15% за начальніка дарожнага ўчастку Горадняўтадару. І сутыкнуўся з антыагітацыяй: апанэнт распаўсюджаў яго ўлёткі, перакрэсьленыя надпісам зверху: «Александр Зарембюк — это БНФ — Малады Фронт — Зубр». Калі Зарамбюк выступае на прэс-канфэрэнцыях, дыктафоны зашкальваюць, але ў размовах з выбаршчыкамі ён больш слухае, чым гаворыць. Выбаршчыкі гэта цэняць.

Дэпутат ППНС **Уладзімер Парфяновіч** кажа, што самая вялікая палітэхналягія — хадзіць нагамі: дайсьці да кожнага выбаршчыка і стапаць пяць пар ботаў. Для гэтага

патрэбная яшчэ добрая каманда, чалавек пяцьсот. «Усё астатняе — піяр», — кажа дэпутат. На выбарах 2004 чорных палітэхналягіяў варта чакаць не ад кандыдатаў, а ад уладаў, мяркуе сп.Парфяновіч: «Давыбары ў Белаазёрску паказалі, што трэба рыхтавацца да бруды з каналізацыі. Я асабіста гэтага не баюся, але вельмі будуць перажываць мае маці і бацька. А калі штосьці зь імі здарыцца — я гэтага не дарую нікому».

А супраць лома?

Палітоляг **Уладзімер Роўда** мяркуе, што празмернае захапленне ў партыях палітэхналягіямі — гэта памылка: «Правал думскіх выбараў у Расеі паказаў, што правал нашых выбараў наканаваны. Бо наш рэжым у параўнаньні з расейскім яшчэ больш жорсткі». На думку сп.Роўды, апазыцыя не павінна рабіць стаўку на перамогу, а разглядаць выбары як сродак камунікацыі з насельніцтвам. На яго меркаваньне, патрэбна праводзіць негвалтоўныя масавыя акцыі, імпрэзы, якія б маглі зацікавіць і прыцягнуць людзей.

Відавочна, што палітэхналягіі не дапамогуць, калі ня будзе забясьпечаная празрыстасьць падліку галасоў, рэгістрацыі кандыдатаў. На мясцовых выбарах 2003 33% партыйных кандыдатаў не былі зарэгістраваныя. Самая папулярная прычына нерэгістрацыі — няправільнасьць запаўненьня дэкларацыі аб прыбытках, асабліва што тычыцца транспартных сродкаў.

Не зарэгістравалі такіх «небясьпечных» кандыдатаў, як Сяргей Салаш, Алес Воўчак, Яўген Лабановіч. Менавіта адсюль — канцэпцыя «Пяцёркі плюс» 110+110: 110 кандыдатаў у асноўным сьпісе і 110 дадатковых, калі ўзьнікнуць праблемы з рэгістрацыяй асноўных.

Вераніка Дзядок

Амерыканцы раяць

Кандыдатам важна: не закладаць свайго дому, не закладаць сваёй душы, не забывацца на дні народзінаў блізкіх людзей. Ідэальны кандыдат мусіць мець тоўстую скуру, хуткую рэакцыю, востры зрок і слых, хуткія ногі, моцную сьпіну, добрае сэрца і моцна ціснуць руку.

Джозэф Гейлард

«Маленькія хітрыкі перадвыбарчай барацьбы. Што падыходзіць і што не падыходзіць для выбарчай кампаніі» (падручнік, падрыхтаваны для Расеі Міжнародным Рэспубліканскім інстытутам).

Як нас агітавалі ў 2001—м

Сямён Домаш у адной з перадвыбарчых прамоваў сказаў, што нельга аддаць Беларусь у рукі «няўмелага ганчара». Пад гэтым ярлыком многія пазналі Ганчарыка. «Навязваньне ярлык» — форма стварэньня негатыўнага іміджу канкурэнта.

Паводле правілаў палітычнага піяру, кожнай пэўнай групе выбарцаў мае быць адрасаванае асобнае «пасланьне». Так рабілі ў Барысаве: расклады футбольных гульняў з агітацыяй — заўзятарам футболу, расклады электрычак — дачнікам. Студэнтам — асадкі з датай выбараў. Любы прадмет, зь якім можна гуляцца, трымаць у руках, — у рукі. Майкі-выбірайкі з сонейкам — самым сэксэпільным зубрыцам.

На рок-канцэртах вашы любімыя зоркі (Алсу, напрыклад) ненавязьліва раілі прыйсці на выбары і прагаласаваць за...

І нават праз мабільны прыходзілі SMS-ы: «Sustreniemia па vybarchym uchastku».

А раздача прэзэрватываў з перадвыбарнай сымболікай, была, бясспрэчна, самай запатрабаванай формай працы з студэнтамі.

Дык падпісайся!

Падпісацца на «НН» можна на любой пошце. У Менску таксама прымаецца падпіска на шапікі «**Белсаюздруку**» або праз прыватныя сыстэмы дастаўкі «**Эй Бі ПрэСэрвіс**» і «**Рэм-Інфо**». «Наша Ніва» — крыніца інфармацыі і грунтоўны аналітык беларускага і міжнароднага жыцьця. Падпісны індэкс 63125.

Чорны піяр: каго падтрымае Тарлецкі?

Т.зв. «чорныя» палітэхналягіі пачаткова распрацоўваліся ў нетрах спэцслужбаў. Каб патаніць канкурэнта, можна выставіць кандыдата з такім самым, як у яго, прозьвішчам, арганізаваць ад імя канкурэнта начныя тэлефанаваньні, раздачу прадуктовых набораў нізкай якасьці, зварот прадстаўнікоў сэксуальных меншасьцяў у падтрымку апанэнта. Можна справакаваць заўчасна пік папулярнасьці апанэнта або «перасаладзіць» інфармацыю пра яго.

А можна абнародаваць сумнеўныя і лёгкія абвяргальныя абвінавачаньні на адрас «свайго» кандыдата, у якіх патоне сапраўдны кампрамат. Ёсьць яшчэ спосаб «паляваньне на мядзьведзя зь бярваном»: кандыдат умела падстаўляецца пад атакі апанэнтаў ці начальства, зарабляючы сабе імідж змагаюся за народную праўду. Або «лахатрон»-таталізатар. За тыдзень да галасаваньня абвешчаюцца фальшывыя вынікі галасаваньня ў таталізатар або сацыялягічнага апытаньня (перамагае «наш» кандыдат). Калі выбарцы прыходзяць у выбарчыя кабінкі, па матарнай памяці галасуюць за гэтага ж кандыдата...

Усе гэтыя прыёмы шырока выкарыстоўваюцца ў Расеі. Палітолягі кажуць, што росквіт такіх тэхналягіяў ёсьць прызнакам палітычнай несвядомасьці грамадства. Гэта звычайная зьява для краін, якія толькі атрымалі дэмакратыю. Так было ў Афрыцы ў сярэдзіне ХХ ст. Але такога ніколі не адбывалася ў Вялікай Брытаніі.

Мой кандыдат Голас маладога

Калі я быў малы, тата ці дзядуля заўсёды бралі мяне з сабою на выбары і даручалі самае адказнае — апусьціць бюлетэнь у скрынку. Я і цяпер малы, бо ня маю пакуль права голасу. Для ЦВК я — ніхто. Але праз год я стану каштоўным чалавекам для сваёй дзяржавы, і мяне пачнуць з усіх бакоў апрацоўваць, інфармаваць, інструктаваць.

На выбары я, хутчэй за ўсё, пайду. Бо гэта — пячатка на маёй даросласці, атрыбут грамадзянства, вялікі гонар для любога чалавека.

Мне патрэбны кандыдат. Ня дужа стары, бо «ў Сьцяпанчы з трэцяга пад'езду маразм крапчае з кожным днём». Але ж і не занадта малады, бо мой сябар Віталік толькі і можа, што піва жлукціць ды казаць «тру». Гэта пэўна не стыханавец з Камвольнага камбінату і дакладна не дырэктарка раддому. Бо адзін «любімчык калектыву», а другая — «тыранічная сьцёрва». Гэта пэўна не дачка якіх-небудзь пятромірончыаў і ня сын дырэктара абутковай фабрыкі. Кандыдат мой павінен у сваёй выбарчай праграме дзяліцца плянамі працы, выкананьне якіх падаецца мне цалкам рэальным. Ён ні ў якім разе ня будзе раздаваць аб'яцанкі кшталту «свабоду папугаю», «бяссплатныя дыскатэкі студэнтам», «пэнсіянэрам — годную пэнсію».

Гэта — спакойны, прыемны чалавек, які на сустрэчы з выбарчыкамі даць нумар свайго хатняга тэлефона са словамі: «Калі мяне выбяруць, тэлефануйце з вашымі праблемамі». Гэты чалавек вольна размаўляе са мной па-беларуску, а перад чыноўнікамі абараняе мя інтарэсы на той мове, на якой да іх хоць што-небудзь дойдзе. Пасьля таго, як яго выбяруць дэпутатам, я буду бачыць яго ня толькі па тэлебачаньні. Магчыма, гэта былі вайсковец, але ні ў якім разе ня дзейсны! Ён — ня бард, не пісьменьнік. Бо адзінае прыемнае выключэньне паэта-кіраўніка — Генадзь Бураўкін.

Мой кандыдат — беспартыйны. У гэтым выпадку я хоць трохі веру, што абараняць ён будзе інтарэсы маёй сям'і, а не сваёй партыі. Я буду ведаць, што мяне ня выкарысталі адно для таго, каб правесці як мага болей прадстаўнікоў гэтай партыі. Але вызначэньне «беспартыйны» не выключае, што па духу майго кандыдата можна аднесці да «зьялёных» ці яшчэ якіх «ружовых».

Мой кандыдат здольны назваць найвышэйшую кропку Беларусі ды першага князя ВКЛ. Ён, як напісаў паэт Сяргей Прылуцкі, можа адрыць паняткі «густ» і «смак».

Магчыма, гэта журналіст. Бо журналісты да народу бліжэйшы нават за кантралёраў «соотага» аўтобуса. Можа, гэта юрыст. Бо проста крычаць «Даеш беларускую мову!» і я магу. Мне трэба, каб мой кандыдат казаў у парламэнце: «Даеш беларускую мову ў адпаведнасці з артыкулам...» У той жа час, мой кандыдат ведае, што такое Інтэрнэт, ды можа самастойна разабрацца ў мэню мабільніка. Бо ён — не тугадум. Мой кандыдат у стане даць хуткі лягчы адказ на дакладнае пытаньне. Бо ён — ня тормаз.

Урэшце, мой кандыдат ня скажа: «Меня, как русского человека, радует, что Лицей закрыли».

Бо мой кандыдат — беларус. І ня толькі па савецкім пашпартце.

Глеб Лабадзенка, навучэнец Беларускага ліцэю

Сьпіс Пяцёркі+

Працяг са старонкі 3.

БНФ выставіла па Менскай вобласці чатырох дэпутатаў мясцовых Саветаў: Вольгу Галубовіч, Юрася Зянковіча, Алеся Міхалевіча і Канстанціна Шпунтова. На Валожыншчыне будзе балытавацца знакаміты майстар-мэбля з Івянцу Вінцэнт Солтан. Цікава, што ў сьпісе згадваецца як кандыдат ад Фронту з Барысава Зьміцер Бародка, ён жа кардынатар Эўракааліцыі «Свабодная Беларусь». Сам Бародка кажа, што не выключае магчымасці балытаваньня ад БНФ. «У рэгіёне не праблема, ад каго будзеш ісьці на выбары, ад «Свабоднай Беларусі» ці «Пяцёркі+», — гаворыць Бародка. — Я лічу, што гэтыя два блёкі павінны аб'яднацца». У Барысаве пойдзе на выбары і старшыня цэнтру «Скрыжаваньне» Сяргей Салаш.

Ад БСДГ ідзе на выбары А.Кароль, а ад працавікоў — Т.Ваніна. ПКБ выступае ў вобласці кіраўніка камсамольцаў З.Яненку і рэдактара газэты «Товарищ» С.Вазьняка.

Раманчук — у Горадні, Іпатава — на Гарадзеншчыне

На Гарадзеншчыне будзе балытавацца пісьменьніца Вольга Іпатава (БСДГ). Фронт выступае ў Горадні дэпутата мясцовага Савету, старшыню Незалежнага прафсаюзу «Азоту» С.Антусевіча і двух навукоўцаў — кандыдата мэдычных навук С.Мальчыка і прафэсара А.Астроўскага. У Слоніме будзе балытавацца фронталец, лекар-траўматоляг, дэпутат Іван Шэга. Разам з ім ідзе кіраўнік слонімскай камуністаў з ПКБ, былы дэпутат мясцовага Савету Віктар Герасімчык. У Наваградку ідзе на выбары былая дэпутатка Вярхоўнага Савету 12-га скліканьня Г.Сямдзянава, а ў Лідзе — галоўны рэдактар «Нашага слова» Стась Суднік. АГП выступае ў Горадні мясцовага партыйнага кіраўніка Ю.Істоміна і менскага эканаміста Я.Раманчука. Як беспартыйныя пойдуць на выбары гарадзенцы Аляксандар Мілінкевіч і Тадэвуш Гавін.

На Віцебшчыне найбольш кандыдатаў БНФ гатовы выставіць у Наваполацку — у тым ліку дэпу-

тата мясцовага Савету Васіля Главацкіх, прафсаюзнага дзеяча Вадзіма Духаменку і пэдагога Зьмітра Салаўёва. Абласны лідэр БНФ Кастусь Смолікаў пойдзе на выбары ў Віцебску. Леанід Гарава будзе балытавацца ад БСДГ у Гарадку.

Супраць Канаплёва — кіраўнік БНФ

Адной з найбольш праблематычных для апазыцыйных кандыдатаў заўсёды была Магілёўшчына — айчына Лукашэнка і кузьня кадрў для яго. У Шклове БНФ выступае абласнога партыйнага кіраўніка, агранома-фэрмэра Рыгора Костусева, у Дрыбіне — прадпрымальніка Андрэя Юркова. У Крычаве будзе балытавацца вядомы мастак Алесь Марачкін. Ад АГП ж у дэпутаты зьбіраюцца ўладзімер Гайдуюкоў і ўладзімер Шанцаў.

Калякін — у Гомелі

С.Калякін — адзіны зь лідэраў «5+», які вырашыў ісьці ў правінцыі, у Гомелі. Ён кажа, што працаваў на Гомельшчыне падчас прэзыдэнцкай кампаніі 2001 году. А цяпер выбарчыкі прапанавалі Калякіну балытавацца менавіта там, і ён пагадзіўся. АГП тутакі ўключыла ў агульны сьпіс маладога лідэра Алеся Карніенку, дэпутата са Жлобіна Марата Афанасьева, экс-дэпутата СССР

Юр'я Варонежцава. Лібэральнае прадстаўніцтва на Гомельшчыне найбольшае.

Ніякіх новых іменаў пакуль ня выявілася і на Берасьцейшчыне. У вобласці на сёньня вылучаныя восем фронтаўцаў: дэпутат зь Белаазерска Юрась Губарэвіч, дэпутат з Маларыты ўладзімер Малец, кіраўнік БНФ у Баранавічах інжынер Алесь Грыцавец, а разам з ім — баранавіцкі прадпрымальнік Віктар Мязяк. У Берасьці Фронт выступае і навукоўца Ірыну Лаўроўскую ды грамадзкага дзеяча Зьмітра Шыманскага. У Столінскім раёне пойдзе на выбары былы адказны сакратар управы БНФ, афіцэр у адстаўцы А.Кавалец. У Луніны мяркуе балытавацца сябар БСДГ, былы дэпутат Вярхоўнага Савету 12-га скліканьня П.Знавец.

Няма ў сьпісе некалькіх чаканых прозьвішчаў, якіх аб'яцаў у сваіх інтэрвію Анатоль Лябедзька. Адсутнічаюць, напрыклад, Васіль Шлындзікаў, Генадзь Грушавы. З дэпутатаў «Рэспублікі» ў сьпісе толькі Парфяновіч. У той жа час, некалькі чалавек са сьпісу ў гутарках з карэспандэнтам «НН» наракалі на сваё ўключэньне ў сьпіс, кажучы, што ня маюць аховы ісьці на выбары і пакуль адно падпарадкоўваюцца партыйнай дысцыпліне і просьбам лідэраў партыі.

Алег Тачоны

Народная кааліцыя «Пяцёрка+»

Тэзысы праграмы

Народ Беларусі мае права на годнае жыцьцё, на ўпэўненасьць у будучыні і на ўрад, які сумленна выконвае свае абавязкі. Беларусь павінна быць незалежнай, дэмакратычнай і свабоднай краінай, паважанай у сьвеце. Дзеля гэтага мы, грамадзяне Беларусі — прадстаўнікі партыі, грамадзкіх і палітычных арганізацыяў — падпісваем пагадненьне аб супрацоўніцтве. Мы ствараем новую, адзіную сілу, здольную вырашыць галоўныя праблемы нашай краіны і яе людзей. Мы аб'ядноўваемся ў Народную кааліцыю «Пяцёрка плюс». Наша пагадненьне — гэта праграма канкрэтных спраў, якія мы пачынаем тут і цяпер дзеля вываду Беларусі з крызысу. Мы будзем працаваць разам дзеля пераменаў. Мы зьвяртаемся да ўсіх людзей Беларусі, да партыяў, да грамадзкіх арганізацыяў і рукаў, да тых, хто працуе ў дзяржаўных структурах: Ваша падтрымка Народнай кааліцыі «Пяцёрка плюс» зробіць перамены да лепшага рэальнымі. Нас з Вамі большасць — разам мы моцныя, разам мы вернем народу годнасьць і дабрабыт, а нашай дзяржаве — росквіт і павагу.

Удзельнікі Народнай кааліцыі «Пяцёрка плюс» распрацавалі канкрэтыя прапановы і законапраекты дзеля неадкладнага паляпшэньня эканамічнай сытуацыі ў краіне,

павышэньня ўзроўню жыцьця ўсіх людзей. Незалежна ад палітычных меркаваньняў, мы будзем разам дамагацца рэалізацыі сваёй праграмы.

Пяць крокаў да лепшага жыцьця

- 1. Годнае жыцьцё — кожнаму**
Пляціць па справядлівасьці. Прывесці ўзровень мінімальнага заробка ў пэрсонэлі і пэнсію ў адпаведнасьць з рэальным пражытчаным узроўнем, які забясьпечыць кожнаму чалавеку і кожнай сям'і годнае жыцьцё.
Абараніць пэнсіянэраў. Забараніць павышэньне пэнсійнага ўзросту і нявыплату пэнсіі пэнсіянэрам, якія працуюць.
Нармальнае кватэрнае плата. Прывесці аплату жытла і камунальных паслуг у адпаведнасьць з рэальнай плацежаздольнасьцю.
Забясьпечыць эканамічны пад'ём. Стварыць спрыяльныя ўмовы для работы прадпрыемстваў усіх форм уласнасьці, спыніць бюракратычнае ўмяшальніцтва ў эканоміку і цкаваньне кіраўнікоў. Прыцягнуць інвэстыцыі, вярнуць давер да Беларусі як да партнёра.
- 2. Даць працаваць людзям**
Стымуляваць стварэньне новых працоўных месцаў. Спрасяць рэгістрацыю суб'ектаў гаспадараньня і грамадзкіх арганізацыяў. Забараніць іх

- перарэгістрацыю. Ліквідаваць непатрэбныя квоты, ліцэнзіі і дазволы.
Абараніць працоўных. Адмяніць прымусовую сыстэму найму па кантракце на дзяржаўных прадпрыемствах.
Спыніць паборы. Забараніць дзяржаўным органам незаконна зьбіраць сродкі з суб'ектаў гаспадараньня. Забараніць перарэзылі раней выплачаных падаткаў.
3. Улада для народу
Адзін закон для ўсіх. Забясьпечыць рэальную роўнасьць перад законам, незалежнасьць і справядлівасьць суду.
Не — трэцяму тэрміну! Забясьпечыць выкананьне Канстытуцыі, якая абмяжоўвае займаньне пасады прэзыдэнта двума тэрмінамі запар.
Казаць людзям праўду. Прыцягнуць да адказнасьці афіцыйных асобаў за ўтойваньне інфармацыі альбо давядзеньне няверных звестак, датычных правоў і інтарэсаў грамадзян, за ціск на сродкі масавай інфармацыі.
Народнае самакіраваньне. Устанавіць выбарнасьць кіроўных асоб мясцовай адміністрацыі і іх поўную справаздачнасьць перад выбарнікамі.
Справядлівыя выбары. Прывесці закон аб выбарах у адпаведнасьць зь міжнароднымі нормамі. Забясьпечыць грамадзкі кантроль выбараў і крымінальную адказнасьць за фальсыфікацыю выбараў.
4. Народныя грошы — на службу

- народу**
Адкрыты бюджэт. Выключыць фінансаваньне дзяржаўных структураў зь невядомых крыніц. Забясьпечыць празрыстасьць бюджэту і падкантрольнасьць яго парламэнту.
Ліквідаваць незаконныя фонды. Правесці разбор фактаў незаконнага выкарыстаньня дзяржаўных сродкаў адказнымі асобамі краіны. Прыцягнуць да адказнасьці за стварэньне некантраляваных фондаў і незаконную практыку крэдытаваньня і льготыў для асобных прадпрыемстваў.
Грошы — дзецям. Скараціць выдаткі на апарат адміністрацыі і аховы прэзыдэнта і выкарыстаць гэтыя сродкі на сацыяльную дапамогу малазасьпечаным, шматдзетным і няпоўным сям'ям.
5. Павага ў сьвеце
Давер да Беларусі. Адмовіцца ад палітыкі самаізаляцыі. Выканаць міжнародныя дамовы і абавязальніцтвы, узнавіць удзел ва ўсіх міжнародных структурах.
Сябраваць з суседзямі. Наладзіць узаемавыгадныя сяброўскія адносіны з усімі суседнімі краінамі і з краінамі Эўразьвязу.
Цывілізаваныя межы. Забясьпечыць грамадзянам Беларусі свабоднае перасоўваньне празь межы ўсіх суседніх краін.
Міжпартыйны інфармацыйны цэнтар 5plusinfo@tut.by

Плягіят пакараны

У нашай краіне, дзе можа абваліцца столь у Нацыянальнай філармоніі, дзе ўжо чвэрць стагоддзя ня могуць дакончыць рэканструкцыю Нацыянальнага музэю, а пэрспектыва пабудовы Нацыянальнае бібліятэкі губляецца ў тумане далёкае будучыні, гаварыць пра меншыя праблемы нібы й не прынята. Напрыклад, каго ў Беларусі можа цікавіць праблема плягіяту?

Найперш саміх пацярпелых — твораў, плёнам працы якіх скарысталіся бяз іх ведама. Зусім невялікая, здавалася б, купка людзей. Але здабыткі плягіяту мусяць спажываць мільёны людзей. Ад гімнаў да этыкетак, ад фатаздымкаў да рэкламных слогаў, ад паштовак да вёда...

Што ж такое плягіят? Гэта слова паходзіць з лаціны: *plagiatus* — украдзены; *plagium* — крадзеж. Плягіят — гэта прысабечаньне чужога твору, творчай ідэі або задумы, памнажэнне яго пад сваім прозьвішчам, запазычаньне з чужых твораў, апублікаванае як арыгінальнае; літаратурны, мастацкі, навуковы крадзеж. Калі яшчэ прасьцей, плягіят — злачынства, што прыносіць злодзею прыбытак.

У Беларусі «не прынята» скандаліць. Людзі аддаюць перавагу пэрсанальным кантактам. У гэтым закулісным рэчым былі вырашаны дзясяткі справаў, што тычыліся плягіяту. І ў тым ёсьць свая рацыя. Бо пацярпелы эканоміць багата часу й нэрваў, а вінаваты беражэ свой імідж. Разам эканомяць грошы на судовых выдатках.

Дзяніс Раманюк і фабрыка «Камунарка»

Гэтак вырашыў сваю праблему мастак і выдавец Дзяніс Раманюк. Фабрыка «Камунарка», не спытаўшы дазволу ў сям'і, зьяшчала малюнк і ягонага бацькі, Міхася Раманюка, на сваёй прадукцыі. Спадкаемцам прасьцей было ўсё вырашыць праз тэлефон, чым рабіць шоў з судом.

У гэты ж спосаб быў гатовы ўзгодніць свае прэтэнзіі й славеты фотамастак Анатоля Кляшчук. Але здарылася загвадка: патэнцыйны адказчык не зразумеў наагул, чаго хоча творца. А ён хацеў, каб выдавец кнігі, які выкарыстаў без дазволу аўтара здымак для аздабленьня вокладкі, прызнаў хоць бы сам факт некарэктных паводзі-

наў. Цяпер сп.Кляшчук паспрабуе давесці сваю рацыю ў судзе.

Віктар Сташчанюк і Хлебазавод №1

І Віктар Сташчанюк марна чакае хоць бы простага наведаньня ад плеймы плягіятараў, што карыстаюцца яго творами з графічнае нізкі, прысьвечанай старому Менску. Апошні выпадак — хлеб «Менскі», этыкетка якога аздаблена малюнкам Сташчанюка. Кіраўніцтва хлебазаводу №1 мо й не ўяўляе сабе сутнасьці праблемы. А вось шматлікія плягіятары, якія выдаюць паштоўкі з творами Сташчанюка, выдатна ўсё разумеюць. Менавіта на гэтым грунтуецца іх прыбытак. На крадзяжы, ці плягіяце!

Парадокс: галоўным парушальнікам аўтарскіх правоў у Беларусі ёсьць дзяржаўныя прадпрыемствы. Але й адзіным абаронцам твораў выступае тая ж дзяржава. Самы ж беспрэцэдэнтны выпадак плягіяту на дзяржаўнай аснове — выкарыстаньне вобразаў, створаных скульптарам Сяргеем Адашкевічам, на беларускіх грашовых знаках. Пяцісотрублёўка скульптурамі Адашкевічавымі аздаблена з абодвух бакоў! І што з таго старому мастаку? Нічога! Нуль.

Між тым аўтарскія правы наследуюцца цягам пяцідзсяці гадоў. Гэта для даведкі.

Уладзімер Крукоўскі і Завод мэталавырабаў

Летась судовую справу аб плягіяце выйграў мастак Уладзімер Крукоўскі. Справа вялася вакол выкарыстаньня выявы ягонага плякату да оперы «Сівая легенда» ў рэкламе вытворцаў моцных дзьвярэй. «Я абзваніў кантораў дзесяць! — апавядае Крукоўскі. — Ніхто ў аўтарскім праве не валачэ. Дазваніўся, нарэшце, да Калегіі адвакатаў, там

ёсьць спецыялізаваная кантора №4, што займаецца выключна абаронаю аўтарскіх правоў і патэнтамі... Я звярнуўся там да супрацоўніцы. Яна пачыла, што справа бяспрэчная. Я прадэманстраваў колькі рэпрадукцыяў з колішніх публікацыяў. Узлі, вядома, зь мяне грошы. Казалі спачатку — 450 тысячаў. Але як я непрацуючы пэнсіянэр, то зьлітаваліся, зьнізілі мне суму да 250 тысячаў. Адвакатка наведла бібліятэкі, высветліла, што рэклама была ў дзьвюх газэтах. Гэтага хапіла. Напісалі іскавую заяву, занёс яе ў суд. Была праблема знайсці адказчыка. На першую размову ён не зьявіўся, чым падсаваў свой імідж. Ён дылер Фаніпальскага заводу мэталічных вырабаў.

Суд адбыўся 6 лістапада. Я выйграў. Два мільёны шэсьцьсот тысячаў рублёў. Пакрыў выдаткі на працэс. Трэба было выплаціць і судовае мыта, што складае 10% ад запатрабаванай сумы кампэнсацыі. Я патрабаваў 500 базавых адзінак. Базавая адзінка тады была 14 тыс. (16,5 тыс. на сёньня). А паводле артыкулу №40, пункт 2 «Закону аб абароне аўтарскіх правоў», прадугледжаная кампэнсацыя за разовае парушэньне. У маім выпадку было 77 парушэньняў. А за адзін раз можна патрабаваць ад 10 да 50 000 базавых адзінак! Я ўзяў сьціпла. 500 базавых адзінак. Сем мільёнаў. Гэткіх грошай мне не далі, бо адказчыкам была прыватная асоба, а не прадпрыемства ці ўстанова».

Мікола Купава і Гомельскі лікёра-гарэлачны

Добры прыклад, што падаў сп.Крукоўскі, стаў узорам і для іншых. Днямі мастак Мікола Купава выйграў справу ў Гомельскага лікёра-гарэлачнага заводу. Створаны Купавам партрэт князя Вітаўта выкарысталі ў якасьці цэтліка да гарэлкі.

Нават у сёньняшнім сваім выглядзе беларуская дзяржава мусіць дбаць пра сякую-такую ўласную ж законнасьць. Гэта, да прыкладу, як спытаць у міліцыянта: «Каторая гадзіна?» У гэтай дзяржаве мы непазьбежна сутыкаемся з фактам яе існаваньня. У адным выпадку дзяржаўныя ўстановы крадуць інтэлектуальную ўласнасьць, а ў іншых — становяцца тымі самымі «дзяржымі-міліцыянтамі», якія ратуюць нас ад хаосу.

Сяргей Харэўскі

ЭКАНАМІЧНАЯ ХРОНІКА

Супярэчлівыя весткі пра балтыйскі газоправод

Прэм'ер-міністар Расеі Міхаіл Касьянаў падпісаў пастанову аб пабудове Паўночнаэўрапейскага газоправоду праз Балтыйскае мора ў Нямеччыну. Кошт праекту — каля \$6 млрд. Тым часам прадстаўнік Эўракамісіі выказаў падтрымку праекту пабудовы другой чаргі «Ямалу—Эўропы» праз Польшчу й Беларусь. Фаўзі Бэнсарса, высокапастаўлены чыноўнік у ведамстве камісара ЭЗ па энэргетыцы й транспарце, зрабіў гэта ў Варшаве ў часе цырымоніі зацьвярджэньня ўрадамі Польшчы й Украіны ўгоды ў справе нафтаправоду Адэса—Броды. Аргумэнт — другі «Ямал» каштаваў бы ў 6 разоў таньней за балтыйскі газоправод.

Рэкордныя прыбыткі «Газпрому»

Зыскі «Газпрому» ўзраслі ў 2003 на 25% — да \$16,5 млрд. Гэта найлепшы паказчык за 30 гадоў, дасягнуты дзякуючы надзвычай высокаму ўзроўню цэнаў.

Арыштаваны заснавальнік Лагойскае вінакурні

Пракуратура абвінаваціла грамадзяніна Ізраілю Ігара Турка ў тым, што ён у 2001 г. у часе працы намесьнікам дырэктара Лагойскага лікёра-гарэлачнага заводу разам з заснавальнікаў прадпрыемства Чэславам Скаржынскім узялі крэдыт у «Беларускім індустрыяльным банку» (\$300 000), скарыстаўшыся фальшывымі дакумэнтамі. Пасля гэтага грошы пералічылі праз падстаўных асобаў на рахунак прадпрыемства аднадзёнкі ў адзін з маскоўскіх банкаў. Сп.Турак пасля звольненьня з Лагойску і ўладзіўся інжынерам у адну менскую фірму. Ён працаваў там да 6 сьнежня, пакуль менская пракуратура яго не арыштавала.

«Дажынкi» ў Ваўкавыску

Сёлетнія «Дажынкi» пройдуць у Ваўкавыску. Фэст прыносіць раёну-арганізатару мільярдныя інвэстыцыі ў парадкаваньне і рамоньт.

Кандытары гуртуюцца

Чатыры найбуйнейшыя вытворцы ласункаў — «Спартак» (Гомель), «Камунарка» (Менск), «Чырвоны мазырані» (Нароўля), «Слодыч» (Менск) абавязаліся працаваць на айчынным рынку ў роўных умовах. Рашэньне прынятае на нарадзе ў Гомелі. Гэтыя чатыры заводы вырабляюць каля 75% усіх слодычаў краіны. Угода прадугледжвае ўніфікацыю адтэрмінавак у плячыхах і камісійных узнагародаў.

«Вольва» ў Горадні

Скончыліся кансультацыі аб разьмяшчэньні ў Гарадзенскай СЭЗ вытворчасці дэталей для «Вольва» і «Сканіі» на базе заводу аўтаагрэгатаў «Мінцяжлёмаш» і «Радыехваля». Вынік няясны.

Прафсаюзы хочуць паляваць

ФПБ прагне ўзяць у арэнду на 30 гадоў паляўнічыя ўгодзьдзі ў Лагойскім і Барысаўскім раёнах для стварэньня «ўзорнае паляўніча-рыбачкае гаспадаркі ФПБ». Справа выйшла на паверхню пасля таго, як забіла трывогу група сяброў Таварыства паляўнічых і рыбакоў.

Атрошчанкаву абламілася

Брытанскія мільярдэры браты Барклаі купляюць кампанію «Hollinger Int.», якая валодае газэтай «Daily Telegraph». Кошт гешэфту складзе \$468 млн.

Шэры рынак жыве гадамі

Абароты «чорнага рынку» ў Італіі складаюць амаль 550 млрд эўра. Такія высновы робяць італьянскія дасьледчыкі. Прыбытак нелегальных прадпрыемстваў ацэньваецца ў 200 млрд эўра. Прыхоўваньне прыбыткаў цягне недаплату падаткаў на 210 млрд у год. 15 млрд дае выпуск тавараў падрыхаваных фірмовых марак. 55 млрд эўра складаюць абароты пірацкага аўдыёвідэарынку. 18 млрд эўра прыносіць незаконная букмэрская дзейнасьць. Нарэшце, за скамбінаваньня аўтамабільных аварыі круцялям удаецца спаганяць 305 млн эўра ў год. Ці ня тое самае ў прапорцыях адбываецца і ў сьнявокай бацькаўшчыне?

Гіганцкая сонечная ЭС

Найбольшая сонечная электрастанцыя сьвету паўстане ў Ляйпцыгу, які знаходзіцца трохі паўднёвей Гомелю ці Берасьця. Яе будзе «Royal/Dutch Shell» за 22 млн эўра. Станцыя магутнасьцю 5 мВт будзе забясьпечваць токам 1800 кватэраў у наваколлі Ляйпцыгу — аднаго з найбуйнейшых гарадоў Усходняй Нямеччыны.

«Кодак» пераходзіць на лічбу

Фотаканцэрн «Eastman Kodak» спыніў продаж звычайных апаратаў на рынках ЗША, Канады і Заходняй Эўропы. Звычайную фатаграфію адусюль выціскае лічбавая.

МБ; БелаПАН; радыё «Свабода»

Небаракі ў бараках

Мясцовыя ўлады сутыкаюцца з праблемаю баракаў. Ведаючы пра будучы знос, у бараках прапісваліся ўсе, хто толькі мог. Цяпер, каб перасяліць адзін барак на 30 пакояў, трэба збудаваць два пад'езды дзевяціпавярховіка. Аднак грошай няма.

Дваццаць чатыры месяцы 73-гадовая старая судзілася з Міністэрствам абароны, каб атрымаць новую кватэру. Марыя Анойкіна 40 гадоў жыла ў Баранавічах у бараку, пабудаваным яшчэ за Мікалаем II. Той будынак напалову выселены, уначы па ім цёгаюцца бамжы й пацукі, бяровеньні ў сьценах струхлелі, дах цячэ. Зараз старой павінна быць прапанавана нармальнае жылло і кампенсация судовых выдаткаў.

На пачатку 2002 г. барак лічыўся на 80% непрадатным для жыцця. Падчас судовых разьбіральніцтваў яго непрадатнасьць зьнізілася да 70%. І баранавіцкі суд вырашыў, што жыць у тым бараку магчыма. Марыя Анойкіна зьвярнулася ў Вярхоўны суд, які адмяніў рашэньне баранавіцкага і вярнуў справу на перагляд.

Падчас новага разгляду праўду Анойкінай прызнаў толькі кіраўнік домакіраваньня Ўладзімер Макрыцкі,

які пагадзіўся, што нельга зьдэкавацца зь людзей. Міністэрства абароны нават пасля судовога рашэньня заявіла, што ня мае грошай на кватэру для Анойкінай і будзе аспрэчваць пастанову. Вайскоўцы разумеюць, што зараз суд заваліць падобнымі заявамі. У Баранавічах на сёньня маецца 14 гэтакіх баракаў, у якіх прапісана 185 сем'яў.

За савецкім часам у былыя царскія кашары, а потым польскія стайні, засялялі афіцэрскае сем'і. Аднак нават тады войску не ставала грошай, каб усе іх пабурыць і збудаваць шматпавярховікі. Бо, ведаючы пра будучы знос, у тых бараках прапісваліся ўсе, хто толькі мог. Каб перасяліць адзін барак на 30 пакояў, трэба збудаваць амаль два пад'езды дзевяціпавярховіку.

Руслан Равяка, Баранавічы

Штраф, у сорак разоў меншы

У Бабруйску адбыўся суд паводле пазову былога старшыні райвыканкаму Віктара Шчэцкі да былога дырэктара Асіповіцкага кансэрвавага заводу М.Ткачэнка аб абароне гонару і годнасьці. Прычынай стаўся артыкул «Сьвецкі «вэртыкальная зорка», надрукаваны ў «БДГ» і перадрукаваны мясцовай незалежнай газэтай «Панарам». Там В.Шчэцкі вінавацілі ў службовых злоўжываньнях. Ёсьць меркаваньне, што інфармацыю для «БДГ» «зліў» былы дырэктар кансэрвавага заводу М.Ткачэнка, які быў спачатку прызначаны, а потым зьвольнены В.Шчэцкікам. Пасьля публікацыі Шчэцкіка падаў у суд пазов аб абароне гонару і годнасьці, які ацаніў у 20 млн руб. Суд прызнаў М.Ткачэнку вінаватым у распаўсюджваньні непраўдзівых зьвестак і прызначыў выплаты 500 тыс.

Паводле сьведжаньняў сьведкаў, В.Шчэцкіка быў разьбіраючы малым памерам сумы. Да таго ж, абарона зьбіраецца падаваць касачыную скаргу. Дый пазову да «БДГ» у суд не наступала.

Гэта ўжо другі вялікі «працэс» Шчэцкі, зьвязаны з Асіповічамі. У 2001 г. на ягоную заяву асіповіцкая пракуратура распачала, а потым вымушаная была зачыніць крымінальную справу на рэдактара «Панарамы» М.Тамашова «па факце паклёпу»... праз адсутнасьць факту злачынства.

Рыгор Латышэвіч, Асіповічы

Падатку на коней ня будзе

У Брожы (Бабруйшчына) зь вяскоўцаў летась патрабавалі падатак за коней і трактары. За жывога каня даводзілася выкладаць 33 тыс. рублёў на год, а за «жалезнага» — 82,5 тыс. З гэтага году «падатак на коней» адмянілі. «За коней і трактары мы сабралі 10 мільёнаў рублёў. Усе грошы пайшлі на парадкаваньне гэтых жа вёсак. Могілі ў Брожы палешылі, дарогу адрамантавалі, платы паставілі новыя», — распавядалі ў сельсаветце. Меркавалі гэты падатак распаўсюдзіць на ўсю тэрыторыю рэспублікі, але Рада Міністраў, пачуўшы пратэсты Мінсельгаспарху, перадумала.

Паводле БелаПАН

Прывезлі з Масквы

Днямі ў Астраўцы пахавалі 24-гадовага хлопца. Перад гэтым ён паехаў на заробкі на маскоўскія будоўлі з сваімі сябрамі. Вечарам яны зайшлі ў кавярню, а калі вярталіся, сталі сьведкамі таго, як невядомыя хлопцы хацелі згваліць дзяўчыну. Зразумела, што прайсці

міма было ня ў іх выхаваньні, і ў бойцы хлопца сьмяротна паранілі нажом.

«Крэсавяцы» сьпявалі для аўстраўчан

На запрашэньне ксяндза Юзафа прыяжджала музычная група «Крэсавяцы» зь Ліды. Яны выступілі ў Казьмадзям'янаўскім і Крыжаўзв'іжанскім касцёлах, а таксама ў мясцовым кінатэатры. У выкананьні сем'яў Міцкевічаў і Сінкевічаў — «Крэсавяцы» менавіта сямейная група — гучалі рэлігійныя, каляндныя і народныя песні.

Мар'ян Вянгроўскі, Астравец

«Рэгіянальныя ведомости» ў лідэрах

Колькасьць падпісчыкаў горацкай незалежнай газэты «Рэгіянальныя ведомости» павялічылася сёлета на 372 чалавекі, агульны наклад склаў 4400 асобнікаў. Гэта дазволіла газэце стаць самым тыражным рэгіянальным друкаваным выданьнем у вобласці.

Эдуард Брокараў, Горкі

Цьвіце дрэва жыцьця

У Галоўчынскай сярэдняй школе зацьвіло японскае «дрэва жыцьця». Кажуць, гэтая расьліна абсыпаецца кветам толькі раз на сто гадоў. Жыхары старажытнага Галоўчына разглядаюць гэта як добры знак.

Базыль Ліцьвіновіч, Бялынічы

Пад адным дахам

Напярэдадні новага году ў Глуску адкрылася яшчэ адна прыватная крама. Яна разьмесьцілася ў будынку райаддзелу ўнутраных спраў. Раней у гэтым памяшканьні была

крама калгасу «Слаўгарадзкі». Цяпер там гандлюе прадпрымальнік А.Кіпель. На паліцах крамы «Продукты» — макарона, кансэрвы, алей, садавіна, кандытарскія вырабы і г.д. Новая гаспадары былой калгаснай крамы ахвотна гандлявалі б таксама цыгарэтамі і алькаголем, але пры цяперашняй уладзе нават не спадзяюцца атрымаць на гэта ліцэнзію.

Ігар Кірын, Глуск

Эксклюзіўная ўстаноўка

Газатурбінная ўстаноўка ўкраінскай вытворчасці магутнасьцю 16 мэгават запусьцілі на цэментавым заводзе ў Касьцюковічах. Яна дасць магчымасьць на 10% зьнізіць сабекошт прадукцыі. Усталяваньне турбіны каштавала заводу 14 млрд руб. Цяпер прадпрыемства мае магчымасьць ня толькі выпрацоўваць сваю энэргію, але і значна зьнізіць выдаткі на сушку сыравіны. Такіх турбін няма ні на адным цэментавым заводзе Беларусі і Расеі. І таму касцюковіцкая прадукцыя павысіць канкурэнтаздольнасьць, экспарт на ўсход узрасьце.

Паводле «Могілёўскай правды»

Помнік вашчылаўцам

Крычаўскі выканкам узяўся вырабіць і ўсталяваць у цэнтры гораду памятны знак, прысьвечаны сьляжанаму паўстанню пад кіраўніцтвам Васіля Вашчылы 1740—1744 г., а таксама арганізаваць шэраг мерапрыемстваў у адукацыйных установах гораду і раёну. Гэта стала вынікам звароту да мясцовай улады каардынацыйнага камітэту грамадзкай кампаніі, актывісты якой сабралі 428 подпісаў крычаўцаў у падтрымку ідэі ўшанаваньня памяці паўстанцаў.

Кацярына Яленская, Крычаў

Помнік бабру

Бабруйскі гарвыканкам абвясціў конкурс праектаў скульптуры сымбалу гораду — бабра. Гарвыканкам прапанаваў на выбар два месцы разьмяшчэньня скульптуры: прывакзальная плошча і пешаходная зона на вул.Сацыялістычнай.

Крадзец памяткі й літары

У 2003-м годзе было ўзбуджана 15 крымінальных справаў па фактах крадзяжоў надмагільных помнікаў. Вандалы ня грэбуюць і агароджамі, столікамі, штучнымі кветкамі. У сьнежнай супрацоўнікі Магілёўскага РУУС выкрылі падпольную фірму, што займалася шліфоўкай мармуру і граніту. Пры

вобшуку там знайшлі 20 мармуровых плітаў, паходжаньне якіх супрацоўнікі ня здолелі патлумачыць. Не паспеў пачацца новы год, як магільныя «крумкачы» зноў узяліся за справу. Узбуджаныя тры крымінальныя справы. Адпаведны артыкул №247 УК прадугледжвае штраф ці пазбаўленьне волі да трох гадоў.

Алеся Чыж, Магілёў

Помнік Батуру ў Горадні

12 і 13 студзеня прастаяў ў Горадні помнік Сьцяпану Батуру. Зроблены зь снегу барадаты рыцар у кароне і зь мячом у руцэ быў усталяваны мясцовымі жыхарамі на пастамэнт — куб вентыляцыйнай шахты бамбасховішча між дамамі на вул.Падольнай. З-за постаці караля выглядаў замак з тоўстымі мурамі і абарончымі вежамі.

Месца было выбрана невыпадкова. Бо вуліца Падольная вядомая пад сёньняшняй назвай зь Сярэднявечча. А цяпер паўзь яе шмат хто з гарадзенцаў ходзіць рабіць закупы на Цэнтральны рынак. Помнік спадабаўся й дзеткам нулявых і першых клясаў гарадзенскай школы №1. Дзіцячы садок, у які іх адводзяць на заняці бацькі, знаходзіцца якраз насупраць. Каб дзеткі і іх бацькі не паблыталі караля зь Дзедам Марозам, пад постацьцю быў зроблены надпіс: «С.Баторы». На жаль, адліга не пакінула шанцаў помніку: спачатку абваліліся вежы замку, потым — муры і крыж з кароны. Але застаецца спадзяваньне, што ў хуткім часе Горадня ўсталое сапраўдны і трывалы помнік славаму каралю.

Дзьмітры Вінчэўскі, Горадня

Пудаўкін Мастам ня трэба

Дэпутат Мастоўскага райсавету Аляксандар Пудаўкін (ПКБ) стаў беспрацоўным. Да пачатку году дэпутат рабіў спецыялістам першай катэгорыі аддзелу землеўпарадкаваньня райвыканкаму. Афіцыйнай падставай для звальнення стала рэарганізацыя аддзелу. Старшыня райвыканкаму Васіль Кудзеля просіць ня бачыць за скарачэньнем палітычнага грунту, бо пасадаў скарачана аж сем. Але сам дэпутат звязвае звальненьне з палітычнай дзейнасьцю. Ён здагадваецца, што дапек вэртыкальшчыкам абаронай Луненскай больніцы. Плянавалася, што стацыянар на 25 ложкаў зачыніцца. З ініцыятывы Пудаўкіна сабралі 1000 подпісаў у абарону шпіталю, дык выканкам мусіў працягнуць яе работу яшчэ на пяць гадоў.

Для звальнення дэпутата патрабавалася згода райсавету. Калегі, акрамя Алеся Зарэм-бюка, галасавалі, як загадана.

Паводле pahonia.promedia.by

23 студзеня пятніца

● БТ

7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.00 Навіны.
7.05, 8.10 «Добрай раніцы, Беларусь!».
8.45, 14.45, 16.45, 23.50 «Мая краіна».

● ЛАД

6.30 EURONEWS.
8.00, 14.00, 20.00 Навіны.
8.10 «Імгненне вечнасці».
8.30 «Іншыя танцы».
8.35, 22.05 Сэрыял «Разьвязка пецярбургскіх тайнаў».

● СТБ

6.25, 15.40 «Паўэр рэинджэрс, ці Магутныя рэинджэры ў космесе».
6.50 «Блізняты лёсу».
7.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.45 «24 гадзіны».

14.50 «Лятучы карабель».
15.15 «Маска».
16.00 «Трывалы алаваныя салдацік».
16.20 «Тэма дня».
16.50 Кіно: камэдыя «Леў, які сьпіць».

● РТР

7.45 Сэрыял «Расейскія амазонкі-2».
8.50 «Кароткае замыканьне».
9.45 Весткі.
10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
10.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.

● НТВ

9.00 Сеньня раніцай.
9.25 «Іх норавы».
10.15 Ток-шоў «Краіна парад».
16.30 Сэрыял «Яна напісала забойства».

24 студзеня субота

● БТ

7.35 «Існасьць». Духоўная праграма.
8.00 «Новая калекцыя» Алега Лукашэвіча.
8.25 «36,6».
9.00, 12.00, 15.00, 21.00 Навіны.

● ЛАД

6.30 EURONEWS.
8.00 Мультиклуб.
8.55 «Астрыны».
9.35 Наша спадчына. «Палац губернар-тара ў Віцебску».

● СТБ

6.30 «Дзікая плянэта». «Сьмяротны афрыканскі тузін».
7.30 «Кібэр-9».
7.55 «Супэрпарася».
8.20 «Бітлборгі».

19.30 «24 гадзіны».
20.00 «СТБ-спорт».
20.15 Кіно: драма «Клетка для трусаў».

● РТР

8.45 Ранішняя пошта.
9.20 «Не сумуй!».
10.15 Сам сабе рэжысэр.
11.15 У пошуках прыгод.

● НТВ

11.20 «Дзікі сьвет. Стаць тхаром».
12.10 Маст. фільм «Робін і Мэрыян».
14.15 Смачныя гісторыі.
14.25 Рэкламная фішка.

25 студзеня нядзеля

● БТ

7.35 «Сюзор'е надзей». ІІ Нацыянальны тэлевізійны конкурс юных талентаў.
8.00 «Любы капрыз».
8.30 «Арэннал».
9.00, 12.00, 15.00 Навіны.

● СТБ

6.30 «Дзікая плянэта». «Пума, валадарка Андаў».
7.30 «Кібэр-9».
7.55 «Супэрпарася».
8.20 «Бітлборгі».

14.50 «38 папугаў». «Куды ідзе сланяня?»
15.10 «Найлепшыя шоў сьвету».
16.10 Кіно: маст. фільм «Дзідзье».

10.00, 12.00 Навіны (з субтытрамі).
10.10 «Падарожныя нататкі».
10.30 Пакуль усе дома.
11.00 «Угадай малёдыю».

● НТВ

8.30 Дэтэктывы «Чыстая старонка».
10.25 Вайсковая справа.
11.00, 15.00 «Сеньня» з Кірылам Паздняковым.

● НТВ

15.50 Сэрыял «Калекцыя Даніэля Стыла. Пачаць спачатку».
17.00 Свая гульня.
17.50 Маст. фільм «Асінае жыццё».

● ЛАД

6.30 EURONEWS.
8.00 Мультиклуб.
8.55 «Не зявай!».
9.35 «Пра бегемота, які баяўся прышчэпака».
10.10 Маст. фільм «Стары Новы год».

● СТБ

6.30 «Дзікая плянэта». «Пума, валадарка Андаў».
7.30 «Кібэр-9».
7.55 «Супэрпарася».
8.20 «Бітлборгі».

14.50 «38 папугаў». «Куды ідзе сланяня?»
15.10 «Найлепшыя шоў сьвету».
16.10 Кіно: маст. фільм «Дзідзье».

10.00, 12.00 Навіны (з субтытрамі).
10.10 «Падарожныя нататкі».
10.30 Пакуль усе дома.
11.00 «Угадай малёдыю».

● РТР

9.05 «Фарады».
9.40 «Сто да аднаго».
10.30 Вакол сьвету.
11.25 Дыялёгі пра жывёл.

● НТВ

4.00, 14.15, 19.00, 2.00 Тэніс. Адкрыты чэмпіянат Аўстраліі.
9.30, 16.00 Скачкі з трампліну. Кубак сьвету.

Advertisement for WZ-ORKESTRA featuring Zymicer Vaytsyushkevich. Includes text: '30 студзеня 2004 КЗ "Менск" 19.00 "ПАРАВІНЫ ГОДУ" на вершы А. Камоцкага', 'WZ-ORKESTRA Зьміцер Вайццюшкевіч', 'кампазытар і выканаўца', 'тэл. GSM 764 09 27'. Includes logos for 'Наша Ніва' and 'TODAY'.

Прапануйце словы

Як па-беларуску «разетка»? А «вілка»? А «адзелачныя матэрыялы»? Каб наша мова жыла рэаліямі свайго часу, каб яе цела не замянялася пратэзамі, ствараць новыя словы павінны ня толькі пісьменьнікі, але і яе звычайныя носьбіты.

Большае вакол нас цывілізацыйных выгодаў, адпаведна расьце і колькасць запазычаных словаў у беларускай мове. Такая «недаасвоеная лексыка» кожнаму зразумелая, але яна не спрыяе разьвіццю мовы, а часам і бурыць яе лад. У некаторых краінах пра ўзбагачэньне і чысьціню мовы дбаюць дзяржаўныя інстытуты. Напрыклад, Француская акадэмія распрацоўвае для новых прадметаў і зьяваў французскія найменні, а за ўжываньне запазычаньняў замест сваіх адпаведнікаў караюць. Бо — трэба мець сваё. Мова — гэта традыцыя, якая павінна быць багатаю, каб ня трапіць у музэй. Інакш абавязкова знойдзецца нейкі чмут, які скажа, што на ёй «нельга выказаць усёго».

Суседзі Беларусі таксама ня сьпяць у

шапку. У Эстоніі конкурсы наватвораў праводзяцца з 60-х. У Польшчы велізарны конкурс ладзіла «Газэта Выборча». Высьвятлялі, да прыкладу, як па-польску можна назваць сэкс-шоп. У выніку польскія, эстонскія ці французскія словы ўводзяцца ў кампутар, у мабільнік, у войска. Гэтыя мовы ўнікаюць калектшталту «файл» або «роўмінг». Мова-творэньне адбываецца паралельна з разьвіццём нацыі, яно творча супрацьстаіць культурнай агрэсіі.

Другая палова XX ст. была ў беларускай мове бедная на наватворы. Лінгвіст Сяргей Шупа выводзіць гэта з непаўнакроўнасьці жыцьця беларускай мовы, якую не падпуськалі да выкананьня шматлікіх функцыяў. Аўтаматычна пераносіліся ў беларускую мову расейскія назвы новых прадметаў і тэхналягіі. У іх ЭВМ, і ў нас ЭВМ. Дастаткова зірнуць на архітэктурную і будаўнічую тэрміналёгію, каб зразумець, наколькі гэта нявечыць мэлэдыку мовы, рэжа слых, не натуралізуецца. Да XX ст. мова стварыла або прыцёрла, да прыкладу, «крокву», «столь», «масьніцу», «скляпеньні», а пасьяла вайны пакацілася: «убудаваныя шафы», «пляніроўка», «буйнапанэльны».

Усё гэта і заахваціла «НН» распачаць у 2000 г. першую кампанію пошуку замянінікаў або наватвораў для «пратэзных» словаў, у спадзеве, што XXI ст. будзе для беларускай мовы шчодрым на наватворы і моваабнаўленьне. Вацлаў Заякоў у «НН» за 16 студзеня абвясціў сярод чытачоў чарговую талачку: «Як называць «адзелачныя» матэрыялы». Падобныя абмеркаваньні мінулых гадоў унеслі новыя словы як у жывую мову чытачоў «НН», так і ў будучыя слоўнікі. Спадары і спадарыні, філэлягі і электрыкі, прадпрымальнікі і прадаўцы, прапануйце, калі ласка, якаравыя беларускія адпаведнікі словаў. Прышоў ужо першы водгук, зь якім мы вас знаёмім. Чакаем новых прапаноў.

Як у «кавы» з «гарбатай», як у «солі» з «цукрам», як у «коткі» з «сабакам», гэтаксама ў «вілкі» з «разэткай» неразэзлітая вада. У нашых разумовых схемах, вядома. Хай па-беларуску «вілка» і «разетка» будзе «тычка» і «лычка». Скажаў «лычка», а падумаў «ды тычка». Уявіў «тычку», а ў мазгу пульсуе словам ды вобразам «лычка». Яны — іны і яныя электрыфікацыі Беларусі, ці, калі жадаецца, беларусіфікацыі электрыкі. «Тычка» — таму што «тычкаць». Напрыклад, тычкаць пальцамі ў сала. Дык — тычкаць тычку. А «лычка» — бо на сьвінячы лыч падобная. Кругленькая, зь дзьвюма дзьвюрачкамі — лыч дый годзе! Але ж усё-ткі наш лыч не сьвінячы, а электрычны. А дзе электрычнасьць, там далікатнае абыходжаньне патрэбна. Таму ня «лыч», а «лычка». Да таго ж, хто гэта будзе трымаць сьвінюню ў хаце, хіба што сьвінку.

Што за рэч — лямпачка без электрычнасьці! Пустая шклянка. Сумна ёй, беспрытульнай, як пазбаўленай роднай хаткі. Бо сапраўднае прызначэньне лямпачкі — гарэць, святло прыносіць. Ды дзе ты будзеш гарэць без электрычнасьці! Укручваючы лямпачку ў «дамок», мы вяртаем яе да месца прызначэньня, дадому-дахаты. ...І напоўнілася маленькая лямпачка святлом. Рада, што вярнулася ў «дамок». Тычкайце ж тычку ў лычку, а лямпачку ўкручвайце ў дамок!

Павал Касцюкевіч, Менск

Яшчэ пра Барысенку, Чорнага і Букчына

Прачытала ў «НН» ад 9 студзеня артыкул «Юбілей 2004». У ім згадваецца Васіль Барысенка, якому 25 красавіка споўніцца сто гадоў. Аўтар піша, што з 1937 г. ён узначальваў Інстытут літаратуры. «Пры Барысенку сотні беларускіх літаратураў былі расстраляныя і высланыя». А ці ёсьць у гэтым віна сп.Барысенкі? Гэтак агулам можна абвінаваціць усіх, хто жыў у тыя часы. Мая мама працавала машыністкай у Інстытуце літаратуры з 1946 г., да гэтага — у дзяржвыдавэцтве, да вайны — у «ЛіМе», таму я добра ведала шмат каго зь пісьменьнікаў, добра ведала і Васіля Барысенку. Я памятаю, як ён уладкоўваў на працу родных рэпрэсаваных пісьменьнікаў, напрыклад, у тыя часы там працавала дачка Цішкі Гартнага, сваяк аднаго з Гарэцкіх.

Вакол Барысенкі ўсе нешта перашэптваліся, нешта недагаворвалі. Я тады была дзяўчынкай, нічога ня ведала і не разумела, ад мяне ўсё ўтойвалі, але ж я памятаю, што мой бацька таксама быў рэпрэсаваны праз сваіх братоў, Антона і Эдуарда Барткевічаў. Лёс іх мне невядомы — напэўна, загінулі ў Курапатах. А бацька летам 1941 г. быў рэабілітаваны і з 22 чэрвеня быў у Чырвоным войску, на фронце — аж да вясны 1946 г. Паўтараю, ад мяне

ўсё скрывалі. Але ж у дзяцей «слых за сямьных», яны шмат чаго ўлоўваюць і запамінаюць. Напрыклад, я добра памятаю, як удава Цішкі Гартнага мне казалы, што яе муж ні ў чым не вінаваты і ўся праўда аб ім стане вядомай.

Гады ідуць, шмат што забываецца, адыходзяць з жыцьця сьведкі тых далёкіх падзеяў, і на памяць тых сьведкаў ня вельмі можна спадзявацца. Вось у «Народнай Волі» ад 5.11.2003 быў артыкул Міхася Тычыны пра ўспаміны пэнсіянэркі сп.Градзітар («З Кузьмом Чорным — скрозь вогненны Менск» — Рэд.).

Мяне ён вельмі ўсхваляваў: ня ўсё там адпавядае рэчаіснасьці. Я добра памятаю, як Кузьма Чорны 24 чэрвеня 1941 г. у натоўпе пісьменьнікаў нёс мяне на руках. Летам 1941 г. я адпачывала ў доме адпачынку пісьменьнікаў у Мар'інай Горцы. 22 чэрвеня мама забрала мяне адтуль дадому. 23 чэрвеня яна ўзяла мяне з сабой на працу ў Саюз пісьменьнікаў на вул. Камсамольскай (на рагу з Савецкай). Тады па радыё заклікалі ўсіх захоўваць спакой і ісьці на працу. Але немцы так моцна бамбілі горад, што дамоў, на вул. Маскоўскую, вярнуцца мы не маглі, і ўсе супрацоўнікі і пісьменьнікі на чале ў падвале суседняга дому. А 24 чэрвеня пайшлі з гораду ў бок Краснага ўрочыш-

ча (цяпер пасёлак Аўтазаводу, а да вайны гэта быў Вайсковы гарадок). Там у гэты час быў бой паміж чырвонаармейцамі і нямецкімі дэсантнікамі. Неяк мы выбраліся адтуль і накіраваліся на ўсход па Магілёўскай шашы. Я вельмі прытамлілася, і Кузьма Чорны ўзяў мяне на рукі. Як ён мог у гэты самы час быць ва ўрочыш, я зразумець не магу. Спадарыны Градзітар нешта забыла ці пераблытала.

Але хопіць аб мінулым, хоць можна было б шмат чаго напісаць.

Хачу сказаць, што я цалкам падтрымліваю пазыцыю «НН» у палеміцы з Букчыным. Ён мае права выкладаць свае думкі і меркаваньні, але ня гэтакім мэнтарскім тонам, так звысоку, непаважліва да апанэнтаў.

Што тычыцца прапаноў сп.Лабановіча, то я больш згодна з пазыцыяй сп.Бухвостава. Калі вядомая ўсім асоба і імкнецца захаваць (хутчэй за ўсё на словах) незалежнасьць краіны, дык гэта імкненьне захаваць уладу. Дый што гэта будзе пры яго дыктатуры за незалежная краіна — без нацыянальнай мовы, нацыянальнай культуры, пры сфальсыфікаванай гісторыі, марыянэткавым парламэнце, паслухмяных судах і г.д. Я — за незалежнасьць, але супраць дыктатуры.

Інэса Касцюк, Менск

Праграма для селядцоў

Згодна зь лёгкай Нацыянальнай дзяржтэлерадыё-кампаніі, адсутнасьць праграмы тэлеперадачу ў незалежных газетах павінна скараціць ім колькасць чытачоў. (Як жа хочацца, каб у суседа карова здохла!) А калі чытаць ня будучы мець праграмы, ці скараціць гэта колькасць тэлегледачоў?

Паталягічная зацікаўленасьць беларусаў у наяўнасьці праграмы ў газэтак здзіўляе. Бо на самай справе гэтай праграмай мы ня так ужо часта і карыстаемся, і, па вялікім рахунку, не патрэбна яна нам зусім. Па звычцы, па інэрцыі яе людзі пытаюць ці што?

На сучаснае тэлебачаньне людзі плююцца, хоць пры адсутнасьці лепшага працягваюць глядзець. Але як? З маіх

назіраньняў, нармальныя працоўныя людзі ўвечары глядзяць тэлевізар ня згодна з праграмай, а тады, калі вызваляцца ад хатніх справаў. Пашчоўкаюць пераклучальнікам, стомлена плюхнуўшыся на канапу, і спыняцца на канале, які іх больш зацікавіць. Ці калі тэлевізар стаіць на кухні, пад яго сьнедаюць і вячэраюць, зьбіраюцца на працу ці робяць хатнія справы. Ну і навошта ім праграма пры такім раскладзе? Таму ўвага да праграмы ў газэце перабольшаная.

Мне здаецца, што адсутнасьць праграмы на чытацкую аўдыторыю «НН» не паўплывае. І няхай сабе тэлерадыё-кампанія загортае ў сваю нецкаваную праграму свае бутэрброды на сьняданак.

Таіса Мішчанка, Масква

Тэхніка ў быце

На «Тэхніцы ў быце» нарэшце павесілі пісьменную вывеску. З 96-га краму ўпрыгожвалі безгустоўна-ружовыя літары «Тэхніка ў быце». Фірмай, якая займаюцца вонкавай рэкламай, паводле даведніка «Бізнэс-Беларусь», у краіне ня больш за пару сотняў. Чаму б ТБМ не разаслаць ім інфармацыйны ліст ды раз і назаўжды не патлумачыць, што «Ё» нельга замяняць на «Е», а «У» ніяк ня тое самае, што «Ў».

Праз тое ня ведаеш, ці радавацца якому-небудзь беларускаму надпісу, хаця здараюцца і сьмешныя бязглуздзіцы, як, напрыклад, шыльда над павільёнам ля к/т «Вільня» ў Менску — «УСЕ 3 МЯСА».

Вацлаў Заякоў

Хай НДІ спаборнічаюць у іншым

Цікавую нататку «За легалізацыю допінгу» зьявіў сп.Казлоўскі ў «НН» №1. У ёй гаворыцца, што допінг варта легалізаваць. Аднак варта разглядаць дадзенае пытаньне і з пункту погляду нацыянальных інтарэсаў. Легалізацыя допінгу прывядзе да таго, што нашыя спартоўцы ня будуць мець шанцаў на міжнароднай арэне. Бо нашыя фармаколягі даўно адсталі ад плянэты ўсёй. Нездарма ж яны выкарыстоўваюць у сваёй працы мэдрэпараты, якія зь лёгкасьцю выяўляюць сучасныя допінг-тэсты.

Спорт павінен заставацца чыстым ад каляспартовых жарсьцяў. Навуковыя лябараторыі і НДІ павінны абраць для сябе іншую арэну спаборніцтваў, а не спартовую.

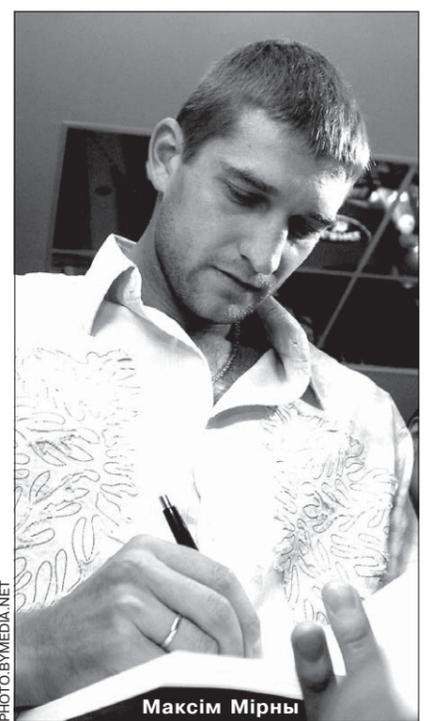
Пачынальнік сучаснага алімпійскага руху П'ер дэ Кубэртэн пісаў у сваёй «Одэе спорту»: «О,

спорт, ты прыгажосць! Ты архітэктар гэтага будынку чалавечага цела, якое можа стаць убогім або велічна прыгожым, у залежнасьці ад таго, ці яно будзе зганьбаванае нізкімі жарсьцямі, ці клапатліва выпешчанае здаровымі памкненьнямі».

Спрэчка аб допінгу ў спорце пакуль не прыйшла да лягічнага рашэньня, як ня знойдзены адназначны адказ у пытаньнях абартаў, аднаполых шлюбаў, эўтаназіі, адкрытага продажу наркатыкаў, стаўленьня да рэжыму etc. У кожнага тут свая праўда.

А чалавекам году асабіста для сябе я абраў Макса Мірнага, дзякуючы якому пра Беларусь дазнаюцца тысячы людзей ва ўсім сьвеце. Тым болей ёсьць нагода — выхад тэніснай зборнай у Кубак Дэвіса. Посьпехаў, хлопцы!

Зьміцер Панкевіч, Кастрыца (Барысаўшчына)

Максім Мірны

«НН» з радасьцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты, мы ня можам пацвярджаць атрыманьне Ваших лістоў, ня можам і вяртаць неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваньня допісаў. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць допісы поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрас: а/с 537, 220050, Менск. E-mail: nn@promedia.by. Факс: (017) 284-73-29.

Працяг са старонкі 1.

Хто паддвядзе «тлустую рысу»

Ю.Д.: Спадару Букчын, Вы пішаце ў сваім артыкуле, што ідэя «тлустай рысы» пад мінулым фактычна запазычаная ў палякаў, яна — частка філзафіі знакамітага «круглага стала» апазыцыі і ўлады. Польская апазыцыя пайшла тады на тое, каб шмат што дараваць. І справа, дарэчы, зусім ня ў гэтым — дараваць — не дараваць, а ў тым, што тады бакі, ворагі, дамовіліся пра правілы гульні. Можна прыгадаць яшчэ больш ранні прыклад — «пакт Монклаа», які гішпанскія франкісты і антыфранкісты заключылі пасля сьмерці дыктатара. Пры гэтым на сумленні польскіх камуністаў і гішпанскіх франкістаў было ня менш, чым на сумленні лукашэнкаўцаў. Ёсць і айчынны досвед — дыялёг паміж уладай і апазыцыяй пра правілы палітычнай барацьбы, які ў 1999—2000 гадох спрабаваў наладзіць кіраўнік місіі АБСЭ Ганс-Георг Вік. Значыць, Дынько — кепскі. А Валэнса, які пагадзіўся сесці з Ярузэльскім за «круглы стол», — добры? І пасол Вік — таксама добры? Ці ўсе яны кепскія, усе — калябаранты?

Сямён Букчын: Я не палітык, я — пісьменьнік. Я трымаюся запавету Чэхава заўсёды быць на баку пакрыўджаных. І я ўпэўнены: прапанова «НН» — амаральная. Хаця можна зразумець, што рэдактар Дынько шукае шляхоў выхаду з таго замкнё-

наваць гэтую ўладу. І шмат хто папаўся на гэты кручок і патрапіў урэшце нават не да парашы, а ў Курапаты. Калі не кранаць гістарычных ценяў, можна паглядзець крыху бліжэй. Я ўяўляю сабе, як Урал Латыпаў патэлефанаваў пасля выхаду нумару Вашай газэты Паўлу Якубовічу і, пасміхаючыся, сказаў: «Малайчына, Паша. Каб твае опусы друкавала газэта, якую Гавал уганарваў як флягмана беларускай дэмакратыі, і прычым друкавала бяз грошай, без шантажу — гэта супэр!» Магчыма, Вас проста «разьвялі», як «разводзілі» чэкісты ў 20—30 гадох дзеячоў тагачаснага Адраджэньня?

А.Д.: Паралель з 20-мі гадамі некарэктная. Тады Беларусь была част-

заявіў, што «беларуская дзяржаўнасць — гэта недарэчнасць», але і дадаў: «Для мяне няма розніцы паміж Шушкевічам і Лукашэнкам. Абодва нацыяналісты, а Лукашэнка нават горшы». Беларусі ўсходняя судэдка дэманструе, так бы мовіць, твар ня Пушкіна ці Ліхачова, а Рагозіна. Вам ён падабаецца? І нават больш, чым твар Лукашэнка?

С.Б.: Я шмат выказваўся ў сваіх артыкулах наконт сённяшняй Расеі. Я крытыкаваў усё тое, пра што Вы тут казалі: імперскія захавы, нежаданьне бачыць Беларусь як нармальную дзяржаву, беларусаў — як самастойную нацыю. Я добра ведаю, што яны лічаць нас нейкім расейскім адгалінаваньнем.

Што тычыцца майго крытыцызму наконт антырасейскасці, то не заўсёды праводзіцца мяжа паміж крытыкай расейскай імперскасці і расейскасці. Гэтая мяжа даволі лёгкая пераходзіцца некаторымі аўтарамі «НН» — людзьмі, якія заліваюць сябе ў шэрагі патрыятычнай інтэлігенцыі.

У прыгаданым артыкуле ў «Народнай волі» я якраз пісаў, што нічога ў Расеі не змянілася, і гэтыя выбары паказалі, што працягваецца ранейшая палітыка. Палітыка Беларусі пры гэтым будзеца паводле прынцыпу «Далей ад Расеі». Можна, зразумела, і далей, але ўсё роўна Беларусь ніколі са свайго геаграфічнага месца не зляціць.

На старонках «НН» я кожны раз бачу радасць, калі Лукашэнка нешта такое лягне на адрас расейскіх уладаў. Гэта ім ужо здаецца знакам і зарукай самастойнасці. А для мяне гэта проста заявы ў стылі Жырыноўскага, за якімі нічога не стаіць. Лукашэнка сёння дзейнічае абсалютна ў рэчышчы расейскай палітыкі, гэтыя ягоныя «незалежніцкія» дэкларацыі — фальшывыя заявы на публіку. Ён спрабуе такім чынам шантажаваць кіраўніцтва Расеі, але нашая краіна цалкам падпарадкаваная расейскаму КДБ, расейскаму войску, расейскай уладзе, і трэба проста цывяроза прымаць гэтую сытуацыю.

Ю.Д.: Ваша пазыцыя цалкам супадае з меркаваньнем Пазыняка. Ён таксама лічыць, што Лукашэнка, нягледзячы на ўсе ягоныя незалежніцкія заявы, — ня больш чым расейская марыянэтка.

С.Б.: Я ў гэтым цалкам згодны з Янонам Станіслававічам.

Ю.Д.: Сп.Дынько, Ваш апанэнт прыпісвае Вам формулу «Чым далей ад Расеі — тым лепш для беларускай незалежнасці». Але ці толькі прыпісвае?

А.Д.: Нельга казаць, як гэта прасьлізнула ў Вас, сп.Дракахруст, што Сямён Букчын выступае за Расею. Гэтак жа як ня варта казаць, што Андрэй Дынько выступіў тут за Лукашэнка. Па вялікім рахунку і Сямён Букчын, і Андрэй Дынько ў сваіх развагах выступаюць за адно і тое ж — за дэмакратыю і незалежнасць Беларусі. Мы толькі па-рознаму бачым шляхі да іх. Магу запэўніць, што зусім не антырасейскасць нейкіх заяваў радуе «Нашу Ніву». Тое, што нас сапраўды радуе, — гэта высьпяваньне ў краіне перадумоваў умацаваньня дэмакратыі і незалеж-

насьці. Гэтых перадумоваў нашмат больш, чым было пяць ці дзесяць гадоў таму. Паясьню сваю думку. У Беларусі дэмакратыя можа ўсталявацца толькі «ў адным пакеце» з незалежнасцю. Ня можа такога быць, што мы тут пабудуем дэмакратыю, але будзем Паўночна-Заходнім краем Расеі. Ня можа таксама быць, што мы станем незалежнай краінай, увайдзем у Эўразьвяз і пры гэтым у нас застанеца безальтэрнатыўны парламэнт і на выбарах кандыдаты будуць атрымліваць па 98% галасоў. Адно можа прыйсьці толькі разам зь іншым. І галоўнай умоваю гэтага «пакету» зьяўляецца ўмацаваньне нацыянальнага пачуцьця, адчуваньне сябе беларусамі, гонар за сваю краіну, умацаваньне нацыянальнай эканомікі, яе пераарыентацыя з выключна ўсходняга рынку на розныя рынкі. Усё гэта, мусіць, прыйдзе разам.

Камэнтуючы ў «Нашай Ніве» вынікі выбараў у Расеі, мы не маглі не зьвярнуць увагі, што гэтыя вынікі трактуюцца аднолькава як у апазыцыйным, гэтак і ва ўрадавым друку. Гэта знак пэўнага нацыянальнага адзінства. Тут паказальная і самая аднолькавая, і той факт, што і адны, і другія трактуюць вынікі выбараў як пэўную пагрозу.

Украінскія палітыкі могуць спрачацца і па ўнутраных пытаннях, і наконт адзінай эканамічнай прасторы, і па пытаньнях эўраінтэграцыі. Але ў пытаньні касы Тузла спрэчак не было, украінскі парламэнт быў аднадушны.

Калі за аднолькавым бачаньнем беларускіх інтарэсаў прыйдзе таксама разуменьне, што гэтыя нацыя-

толькі праз дэмакратыю. Чаму?

С.Б.: Вашы паралелі — гэта нацяжкі. Прэзыдэнт Беларусі нават не гаворыць са сваім народам па-беларуску. Гэты факт сьведчыць пра тое, што Лукашэнка цалкам адмаўляе існаваньне нацыі і культуры. Для яго ёсць пэўная тэрыторыя, над якой ён хоча ўладарыць невядома колькі, можа, усё жыцьцё. Ён разумее, што ў сьвеце існуюць нацыянальныя дзяржавы, іншых няма. Таму нейкі такі калярыт павінен быць: гэтая мова павінна трошкі гучаць на тэлебачаньні, на радыё, нейкія нацыянальныя тэатры павінны быць, але далей — не. Далей ён адчувае ўсё чужое для сябе, неадпаведнае сваёй натуре. Бісмарк гаварыў па-нямецку, і Пілсудзкі зьвяртаўся да палякаў па-польску. І ў гэтым — галоўная розніца. Лукашэнка будзе Беларусь безь беларусаў, безь беларускай культуры.

Ю.Д.: Сп.Дынько, у мяне да Вас пытаньне, на першы погляд, крыху ўбок ад тэмы размовы. Свой артыкул Вы сканчаеце словамі «70% беларусаў хочуць, каб Беларусь увайшла ў Эўразьвяз. Гэта раней ці пазней абавязжа». Але, паводле звестак таго ж НСЭПД, прыкладна столькі ж беларусаў хочуць аб'яднаньня з Расеяй. А паводле самага апошняга апытаньня, дзе пытаньне задавалася «рубам» — ці на ўсход, ці на Запад, — вынік выйшаў такі: амаль 50% — за аб'яднаньне з Расеяй і толькі крыху больш за траціну — за ўступленьне Беларусі ў Эўразьвяз. А гэта, гаворачы Вашымі словамі, таксама «рана ці позна абавязжа»?

А.Д.: Сапраўды ёсць гэтае разьдасьне сьвядомасці. Як раней бе-

Андрэй Дынько: Ня можа быць дэмакратыі ў Паўночна-Заходнім краі Расеі. Як і ня можа быць такога, што мы незалежнай краінай увайдзем у Эўразьвяз і пры гэтым у нас застанеца безальтэрнатыўны парламэнт.

нага кола, у якім апынулася Беларусь. Але трэба гаварыць пра гэта адкрыта. Калі ты гаворыш пра «тлустую рысу», то давай падлічыць, што маецца на ўвазе. Гэта працяг старой спрэчкі пра «сьвязінку дзіцяці».

Ю.Д.: Вы гаворыце пра маральныя прынцыпы. А яны, як вядома, маюць унівэрсальны характар. Сп. Дынько са сваімі прапановамі, на Ваш погляд, амаральны. А Валэнса ў 1989 г. быў амаральным? Вік у 1999 годзе быў амаральным?

С.Б.: Сёння ў Польшчы ідзе гарачая палеміка наконт вынікаў «круглага стала». Не была асуджаная камуністычная ідэалёгія, ня быў асуджаны рэжым, шмат на што былі заплішчаныя вочы, і з гэтага нарадзіліся балючыя праблемы цяперашняга польскага грамадства. Справа не ідзе пра тое, што нехта заклікае да гвалту, а нехта стаіць за кампраміс. Я таксама не за гвалт, я хачу гэта падкрэсьліць.

Пэўная нацыянальная абмежаванасьць некаторых аўтараў «НН» зьвязаная, прабачце, з пэўным узроўнем палітычнай, філзафскай і чалавечай культуры. Тут далучаецца і іншая праблема: што першаснае — правы чалавека ці нацыянальныя інтарэсы.

Ю.Д.: У адрозьненьне ад сп.Букчына, я ня буду вучыць Вас, сп.Дынько, маралі, але хачу зьвярнуць увагу на адзін практычны момант. Ваш апанэнт заканчвае свой артыкул словамі: «Гаспадар заўсёды ўкажа месца «шасыёрцы» — каля парашы». Гэта, безумоўна, груба, але прыгадваецца інтэлектуальны кручок, на які чэкісты лавілі дзеячоў БНР. Маўляў, эміграцыя, падполье — месца для пацукоў, а трэба далучацца да будаўніцтва рэальнай Беларусі. Праўда, улада ў гэтай рэальнай Беларусі іншая, чым вам хацелася б, але ж вы зможаце працаваць, пера-

кай Савецкага Саюзу. Цяпер мы маем сваю незалежную дзяржаву. Як любіць паўтараць адзін наш палітык, хочаце вы гэтага ці ня хочаце, але гэта факт.

Я лічу вартымі абдумваньня меркаваньні, якія выказаў на старонках «Народнай волі» палітык з АГП Яўген Лабановіч. Паводле Лабановіча, пападаньне Лукашэнка паміж кавалам і молатам Усходу ды Захаду прывядзе не да падзеньня рэжыму, а да падзеньня Беларусі пад ударам усходняга молата. Гэта сапраўды небясьпечна. І той самы Лабановіч перакананы, што з расейскім рэжымам нам можа быць нашмат горш. Ён адзначае, што перад тварам новых выклікаў апазыцыя мусіць перагледзець сваё стаўленьне да Лукашэнка. Аднак падкрэсьлівае, што гаворка ня ідзе пра падтрымку Лукашэнка ў пытаньнях эканамічных, палітычных ці культурных — але ў вельмі канкрэтным пытаньні сувэрэнітэту апазыцыя павінна адназначна выказацца. Вось такая пазыцыя Лабановіча.

Думаю, сп.Букчын пагодзіцца, што амаральна было б гандляваць сувэрэнітэтам.

Ю.Д.: Сп.Букчын, Вы абурасецца стаўленьнем аднадумцаў Дынька да Расеі. Але прыгадаем некаторыя падзеі апошняга часу: крызыс вакол украінскай касы Тузла, расейскі плян урэгуляваньня прыднястроўскага канфлікту, які вёў да распаду Малдовы, небясьпечныя гульні Крамля з грузінскімі аўтаноміямі. Зразумела, калі Пуцін гаворыць пра «мухаў і катлеты», камусьці можа спадабацца, як гаспадар Крамля «мочыць» Лукашэнка, якому дома ніхто супрацьстаяць ня можа. Але з улікам прыгаданых мной фактаў, ці толькі Лукашэнка ён «мочыць»? Хачу прыгадаць і вядомае інтэрвію Рагозіна «Бі-Бі-Сі», дзе ён ня толькі

Сямён Букчын: Прэзыдэнт Беларусі нават не гаворыць са сваім народам па-беларуску. Ён будзе Беларусь безь беларусаў, безь беларускай культуры.

нальныя інтарэсы зможа забясьпечыць толькі дэмакратыя і ўмацаваньне сувязі з Эўропай — тым лепш. Хто б гэта ні зрабіў — такога чалавека варта будзе падтрымаць. Прыгаданы Яўген Лабановіч мае рацыю, калі кажа, што «мала шанцаў на тое, што гэта зробіць Лукашэнка». Але калі б Лукашэнка стаў такою рабцай — Божа мой, трэба пакінуць адчыненым дзьверы і для яго.

Ю.Д.: Сп.Букчын, мяне здзівіла ў Вашым артыкуле адна думка. «Лукашэнкаўцы будуць Беларусь безь беларусаў, безь беларускай культуры. Усё гэта магчыма толькі на падмуру сапраўднай дэмакратыі». Але ж Бісмарк будаваў Нямецчыну «жалезам і крывёй». У Варшаве стаіць помнік Пілсудзкаму. А якім дэмакратам быў пан маршал — Вы ведаеце ня горш за мяне. Шмат якія дзяржавы ствараліся «моцнай рукою» ці пры «моцнай руцэ». І толькі беларусы, паводле Вас, могуць зрабіць гэта

ларусы хацелі і незалежнасці, і аб'яднаньня з Расеяй адначасова, гэтак і цяпер шмат беларусаў хочуць адначасова і ўступленьня ў Эўразьвяз, і аб'яднаньня з Расеяй, не разумеючы, што гэта немагчыма, што трэ будзе выбіраць.

Затое давайце паглядзім на дынаміку гэтых лічбаў. Па-першае, колькасць людзей, якія хочуць уступленьня Беларусі ў Эўразьвяз, расьце. А лік тых, якія хочуць аб'яднаньня з Расеяй, падае. Па-другое, сярод прыхільнікаў эўраінтэграцыі большасьць — людзі маладыя, адукаваныя. А сярод прагных аб'яднаньня з Расеяй — большасьць старых, пэнсіянераў, сацыяльна неабароненых. Я мяркую, што будучыня адназначна: лік прыхільнікаў эўраінтэграцыі будзе расьці, а лік прыхільнікаў аб'яднаньня з Расеяй будзе няўхільна скарачацца.

Друкуюцца адначасова ў «Нашай Ніве» і «Народнай волі».

«Сонцакрыж» Шатэрніка

У Музеі сучаснага мастацтва адкрылася выстава скульптара Алеся Шатэрніка «Сонцакрыж» — творы жывапісу, скульптуры, паэзіі. На выставе 18 скульптураў дзеячоў беларускай гісторыі (князь Вітаўт, Эўфрасіньня Полацкая, Яўген Кулік), 26 карцінаў. На адкрыцці выставы А. Шатэрнік сказаў, што марыць паставіць каля менскай Ратушы кампазіцыю з постацямі Сыракомлі, Дуніна-Марцінкевіча і Манюшкі.

Заслаўе-2004

23—24 студзеня пройдзе IV Фэстываль камэрнай музыкі «Заслаўе-2004». Дбае пра гэта няўрымслівы прафэсар Міхал Фінберг. Сёлетні фэст прысьвечаны Міхалу Ельскаму, 100-годзьдзе з дня сьмерці якога ўшаноўваецца. У праграме таксама творы Напалеона Орды, Восіпа Казлоўскага, Мацея і Антонія Радзівілаў. Упершыню выканаюць сымфонію Эрнста Ванжуры, шклоўскага кампазітара канца XVIII ст., ды першага настаўніка Фрэдэрыка Шапэна Вайцэха Жыўнага, які таксама працаваў у Беларусі.

Арлоў і Бартосік у хатцы

У аўторак, 27 студзеня, у філіі музэю Багдановіча «Беларуская хатка» (Рабкораўская, 19) адбудзецца прэзэнтацыя кнігі **Уладзімера Арлова «Адкусі галаву вароне»**. Аўтар прачытае новыя творы. Заспявае Зьміцер Бартосік. Праезд да ст.м. «Інстытут культуры». Пачатак а 18-й. Уваход вольны.

Канцэрт «Pete Daff»

29 студзеня ў Палацы культуры вэтрэнаў (Янкі Купалы, 21) адбудзецца канцэрт гурту «Pete Daff» — негітарнага праекту Піта Паўлава. Кірунак сам Піт вызначыў як «фольк з выкарыстаннем традыцыйных інструмэнтаў», сярод якіх чамусьці ёсьць туба. Гурт выканае ня толькі народныя песні, але й кампазіцыі «Red Hot Chili Peppers», «Metallica», «R.E.M.», «NRM» і «Вопляў Відэаплава». Дэбютны дыск «Pete Daff» пад працоўнай назвай «Вясковы» мае выйсьці ўвесну. Пачатак канцэрту ў 19.00. Квітка 4500 руб.

IN MEMORIAM

Чэслаў Немэн падчас менскага канцэрту ў Палацы спорту. 1977 г. Ня ўсе ведаюць, што ён нарадзіўся ў Беларусі, у Старых Васілішках, ля Нёману.

Бацька-Немэн

Калі я працуў пра тое, што здарылася, палез на паліцы, на якія ў апошнія гады зазіраю ўсё радзей. Тэхналогія, ведаецца, адбіваецца: старыя вінілавыя дыскі слухаю зусім рэдка. Падлічыў: з дыскаграфіі Чэслава Немэна маю тых вінілаў ажно дзесяць. Але гэта далёка ня ўсё, што засталася па музыканту. Засталіся і ўспаміны.

Першы ўспамін: віхура польскага біг-біту, якая накінула на СССР у другой палове 60-х. Безупынных гастролі ў Менску «Чырвоных гітар», «Трубатураў», «Скальдаў»... Палякі тады закрылі сабой тое, што адбывалася ў моладзевай музыцы далей, за Ля-Маншам і акіянам. Бо яны былі тут, іх запісы можна было здабыць лягчэй, чым запісы ангельцаў ці амэрыканцаў, з імі можна было папросту перагаварыць нават у «Юбілейцы» зь яе дбайнай аховай. Немэна тады ведалі ў нас з выступу ня столькі зь «Небеска-Чарнымі», колькі з уласным гуртам «Акварэле». Для самога яго гэта быў крок наперад — ад выкананьня звычайных песьняк да стварэньня ўласнага стылю. Яго песьня «Dziwny jest ten świat» узварушыла ўсю Польшчу, бо дазволіла са сцэны, якая вызначалася пераважна для забавы, на поўны голас (і які голас!) загаварыць пра рэчы сур'ёзныя.

Але Немэну зрабілася вузка ў рамках песеннай традыцыі. І ён зрабіў крок, на які не адважыўся ў тых гады ніводзін рок-музыка «сацлягеру»: стварыў групу пад загадкавай назвай «Энігматык». Ягоным партнёрам зрабіўся славуці саксафаніст Зьбігнеў Намыслоўскі, асноўнаю формаю выказваньня — разгорнутыя, са складанай структурай і музычнай мовай, «нефарматныя» кампазіцыі.

Гэта быў 1969 год, калі «Deep Purple» толькі запісалі альбом зь Лёнданскім сымфанічным аркестрам, а трыё «Emerson, Lake & Palmer» рыхтавала дэбютны альбом. А Немэн быў ужо самім сабой.

Другі ўспамін: Чэслаў Немэн прыехаў у Менск у 1977 г., выступаў у Палацы спорту. Заля была забітая аж па берагі. У Беларусі выдатна ведалі многія яго творы «пасляакварэльнага» пэрыяду: «Jednego serca», «Nie jesteś moją», «Nim przyjdzie wiosna», «Камук». Ды найбольш «тырчэлі» ад магутнай кампазіцыі «Bema ramieci Zalobny — garsod», якая займала ўвесь першы бок альбому. Немэн выступаў у складзе квартэту і, калі аб'явіў «Jednego serca», нехта на галёрцы ў захапленні адчайна закрываў. «Што здарылася? — спакойна, па-расейску запытаў сьпявак, стоячы ў атачэньні нябачаных тады ў Менску «Мугаў» і іншых электронных клявішных. — Можна, лекара паклікаць?» Ён не выносіў мітусьні вакол сябе і не лічыў сябе зоркай. Ён прывык проста сумленна працаваць. Канцэрт той стаўся шокам: мала хто чакаў ад Немэна гэткай складанай, насычанай музыкі. І ўжо тады многія яго пачалі не разумець. Аднак чым далей, тым больш ён рабіўся музыкам не калектыву, а індывідуальнай творчасці.

Успамін трэці: першы Ўсесаюзны фэстываль польскай песьні ў Віцебску, 1988 год. Нікому не вядомы сьпявак з Горадні Валеры Скаражонак засьпяваў у конкурсе «Nim przyjdzie wiosna». Шок сярод польскіх журналістаў і — другая прэмія для сьпевака. Выконвалася па сутнасці клясыка.

Чэслаў Немэн першы прабіў дзяржаўныя й ідэа-

лягічныя межы сацыялістычнай зоны, сьцьвердзіўшы, што тут таксама можа нараджацца непаўторная, арыгінальная музыка. Ён быў першым артыстам, што вырваўся за дрот сацлягера і выдаў у ЗША два альбомы. Няхай адзін з іх быў зь песьнямі кшталту «Елочкі-сосеночки» ды «Бродзяга», якія ён сьпяваў з крыху значчым расейскім акцэнтам. Хадзілі чуткі, што яго запрашалі вядучым вакалістам у склад славуціх «Blood, Sweat & Tears». Але дакладна — яго можна лічыць бацькам усяго, што мы цяпер называем «славянскай папулярнай музыкай». Ён дыктаваў моду, якая часам апырэдзвала моду эўрапейскую. Ён адкрыў палякам, а ўсьлед за імі й нам, скарбніцу польскай паэзіі, найперш Цыпрыяна Норвіда, якога я асабіста пачаў шукаць у кнігарнях толькі пасля таго, як паслухаў «Bema ramieci Zalobny — garsod».

Музыкант, якога я асабіста паставіў бы поруч зь легендамі — Джонам Ленанам, Уладзімерам Мулявіным, — пайшоў з жыцьця 17 студзеня. Наўрад ці згадае хто яго ў вёсцы Старыя Васілішкі, недалёка ад Горадні, дзе ён нарадзіўся. Яго не прынялі ў музычную школу — мабыць, дзеля таго, што дрэнна сьпяваў песьні пра сьветлую будучыню. Ён не запісаў аніводнай беларускай народнай песьні. Магчыма, проста ня помніў іх. Але ён помніў радзіму. Бо нездарма Чэсік Выдрыцкі, хоць і з польскім акцэнтам, узяў за псеўданім назву беларускай ракі — Немэн. І згаданы будзе ў чарговым томе Беларускай энцыкляпэдыі.

І помніць яго будзе столькі, колькі тая рака будзе.

Дзьмітры Падбярэскі

МЕНСКАЯ КІНАПРЭМ'ЕРА

Свабоду летуценьнікам!

Прэм'ера «Летуценьнікаў» Бэрталючы прайшла ў Менску 19 студзеня. Прайшла спакойна, безь цісканіны ля касаў. Мо таму, што ў першы дзень было два сэансы. Заля сабралася поўная. У асноўным прыйшлі 20—25 гадовыя. Але сярод глядачоў былі заўважаныя і такія культурныя творцы, як Уладзімер Арлоў.

Цікава ўсьведамляць, што 20-гадовыя ў сваім 1968-м героі фільму — гэта сёньняшнія 55-гадовыя. Як, чытаючы Рэмарка, цікава ўсьведамляць, што яго «згубленае пакаленьне» — гэта нямецкія генэралы другой усясьветнай. Эўрапейскія залатыя

60-я ў фільме ідуць фонам: закадравай музыкай Джэніс Джоплін і Морысана, паліцэйскімі сырэннамі за акном, маніфэстацыямі ў тэлевізары. У цэнтры ж увагі — маленькае сьвята непаспыхнасьці: бацькі зьехалі на месяц, пакінуўшы дарослых дзяцей Тэа і Ізабэль ды іх амэрыканскага сябра Мэцью бавіцца ў вялізнай кватэры.

Фірмовы актэйль Бэрталючы: возьмеце крыху інфанталізму, дадайце эротыкі — роўна столькі, колькі яе бывае ў жыцьці ў 20 гадоў, — густа аздобце здабыткамі сусьветнага кінэматографу, замяшайце ўсё гэта ў Парыжы, а пасля падлі-

вайце льявацкія погляды, пакуль субстанцыя не пачне пеніцца. Стрыптыз перад бюстам Мао, мастурбацыя пад пільным поглядам таварышаў, натоўп зь сярпаста-малаткастымі сьцягамі, што камічна драпае ад паліцы. Рэжысэр падсьмейваецца зь сваіх герояў і сябе тагачаснага. (Ён расчараваўся ў камуністычныя ідэяў, калі тэрарысты з «Чырвоных брыгадаў» забілі італьянскага прэм'ера Альда Мора.)

Ёсьць і танчэйшая іронія: пацыфіст, які толькі-толькі асуджаў вайну ў В'єтнаме, кідае актэйль Молатава ў паліцыянтаў; дзеці пагарджаюць баць-

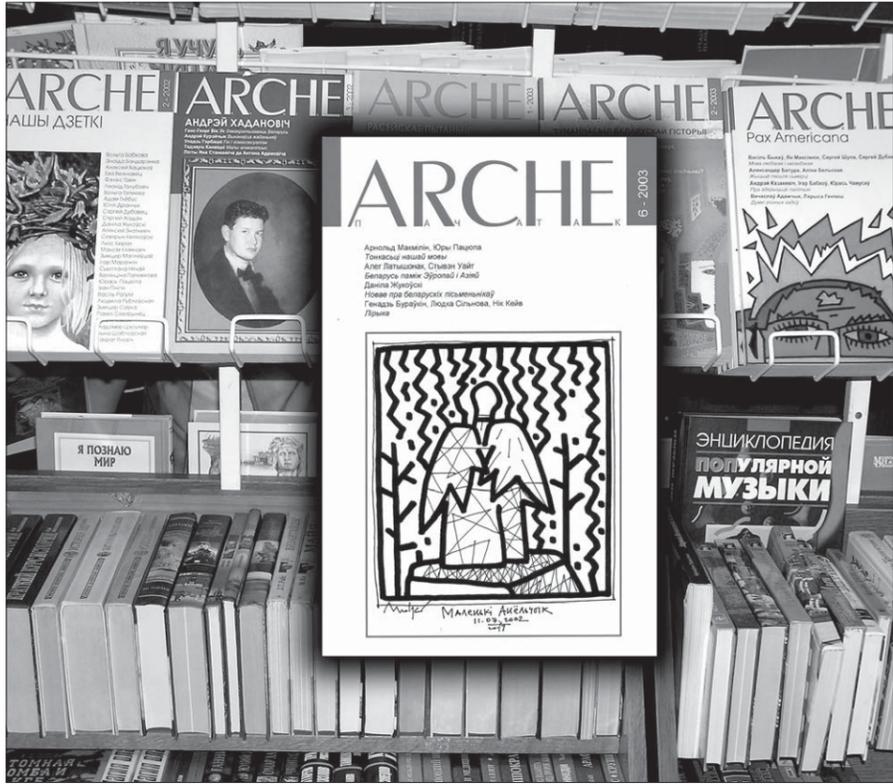
камі, але жыцьця могуць бяз татавых чэкаў. Кіно, уласна, пра няўменьне даць рады сваю свабодзе, якая «бярэ за жабры». Дагэтуль героі ня мелі патрэбы штосьці вырашаць у жыцьці: дастаткова было абраць зручную кінацятату. Дзя выпадкаў, на якія цытат не стае, ёсьць самагубства. Дый нават яно — кіношнае. А абставіны не дазваляюць героям скарыстацца і з гэтае апошняе магчымасьці...

Вядома, што ў амэрыканскі пракат стужка выйшла адцэнзураванай. Тым, хто пойдзе глядзець, раю паразважаць, якія менавіта эпізоды выразалі амэрыканцы.

Ігар Няхведараў

ARCHE: 5 гадоў, 29 нумароў

Крывіцкае ткацтва раскладзена на піксэлі

Традыцыйнае беларускае ткацтва зь віртуальнай рэальнасцю спалучыла віцебская мастачка Святлана Баранкоўская. Яе выстава «Крывічанка» адкрылася ў гарадзенскай галерэі «Тызэнгаўз». Баранкоўская вынайшла аўтарскую тэхніку выканання: яна спалучае воўну, лён і газетную паперу. Мастачка перакладае малюнак на лічбавы відарыс з дапамогай электронікі. Выстава адкрытая да пачатку лютага.

Павязуць Мусаргскага ў Маскву

У Расеі — год беларускай культуры (афіцыйна). Аркестар Фінберга выступіць з канцэртамі ў гарадах «Залатога кола». З канцэртамі ж выступіць таксама «Сябры», «Песьняры», «Беларускія песьняры» й інш. У красавіку ў Трацяцкаўскай галерэі пройдзе выстава «100 шэдэўраў Нацыянальнага мастацкага музэю Беларусі». Вялікі татар пакажа ў Маскве оперу Мусаргскага «Хаваншчына» і балет Пракоф'ева «Рамэ і Джульета». У Новасібірску плянуюцца Дні беларускага кіно. У Расеі паставяць таксама два «беларускія» помнікі — Янку Купалу ў Маскве і Францішку Скарыну ў Караліўцы. Да адкрыцця апошняга прымеркаваныя Скарынаўскія чытанні.

Прэміі Елізар'еву і Кудраўцавай

Ляўрэатамі балетных прэмій «Філіп Морыс» сталі балерына Людміла Кудраўцава (намінацыя «Філіп Морыс Дэбют») і мастацкі кіраўнік беларускага балету Валянцін Елізар'ев («Жыцьцё ў мастацтве»). Л.Кудраўцава танчыць вядучыя партыі ў балетах «Спартак» (Фрыгія), «Жызэль» (Жызэль), «Рамэ і Джульета» (Джульета) і інш. Большыню тых спектакляў паставіў Елізар'ев. Ён жа — старшыня журы конкурсу на атрыманьне прэмііў тытунаў кампаніі.

Несьцерка-мульцяшка

Студыя анімацыйных фільмаў стварае першы мультэсэрыял для дарослых «Несьцерка» пра прыгоды вясялага героя беларускіх казак і яго сяброў. Кінарэжысэр — Ігар Воўчак, драматург — Дзьмітры Якутовіч. Крытыкі захапляюцца самай ідэяй.

15 гадоў «Белорусскому климату»

Арт-гурт «Белорусский климат» адзна-

чыў 15-годзьдзе вечарынай у «Новым клубе». Сярод удзельнікаў гурту — музыкі Валік Грышко, Філіп Чмыр з «Drum extasy», паэт Дзьмітры Строцаў.

Аўчароў-лятун

Сьпявак Уладзімер Аўчароў ізноў памяняў месца працы. Пераехаў з Кіева ў Менск, не паспеў абжыцца — і ўжо «зьязвае свае пляны з Масквой». Зьяўся там у расейскім сэрыяле, марыць пра мюзыкл.

Курдзкая псыхадэліка

У залі менскай Музычнай вучэльні гучала курдзкая музыка. Выконваў яе Масуд Талібані, вядомы з супрацы з гуртам «Крыві». Сп.Масуд вучыўся ў Менску на архітэктара, але па вяртаньні на радзіму зразумеў, наколькі моцна прырос да Беларусі: «Вось прыехаў у Іран, але засумаваў там, нават показак мясцовых ужо не разумеў. Вярнуўся ў Менск — яшчэ раз пабачыцца з сябрамі», — прызнаваўся музыкант. Цяжкай на ўспрыманьне выявілася курдзкая музыка. У адной з песень сьпявалася пра няшчаснага закаханага, які просіць сяброў прынесці яго да любай, бо сам ня ў стане ісьці — вась, маўляў, што зрабіла са мной твая пяшчота... Ды ўсё гэта пад музыку з псыхадэлічна аднастайнай, мэдытацыйнай рытмікай. Дах пачынае зьяжджаць пасья некалькіх песень! Пачуцьцёвыя натурны гэтыя курды.

Кіно па-арамейску

Актор Мэл Гібсан, які зьяўў фільм «Пакеты Госпадавы» пра 12 апошніх гадзінаў жыцьця Хрыста, хоча, каб кіно ішло ва ўсім сьвеце без перакладу. Героі фільму гавораць толькі па-арамейску й на лаціне. Гібсан лічыць, што пераклад непатрэбны, бо глядачы і так павінны ведаць біблейны сюжэт. Урэшце, ён пагадзіўся, каб кіно было з субтытрамі.

Домскі сабор — на рэстаўрацыю

У Рызе пачнуць рэстаўрацыю Домскага сабору. Увесь праект (дасьледаваньне, практаваньне і поўная рэстаўрацыя) будзе каштаваць каля 8 млн латаў (блізу 16 млн даляраў). Зь іх 250 тыс. латаў пойдзе на рэстаўрацыю славутага аргана. Дзяржава фундуе ўсе працы. Рэстаўрацыя мае скончыцца ў 2011 г. — Домскі сабор акурат тады адзначыць сваё 800-годзьдзе.

Сяргей Будкін, АВ; БелаПАН; pahonia.promedia.by

Інтэлектуальны часопіс «ARCHE» ў лістападзе адзначыў сваё 5-годзьдзе. Ні пра якія сьвяточныя імпрэзы не было чуваць. Шараговым у сэнсе вонкавых эфэктаў аказаўся і першы пасья пяцігодзьдзя сшытак часопісу.

Адкрываецца нумар падборкай артыкулаў і гутарак на тэму «Эўропа на ўсход Эўропы» — пра Беларусь і яе суседзяў.

У адным з наймацнейшых артыкулаў нумару Алэг Латышонак крытычна перачытвае бэстэлер Гантынгтана «Сутыкненьне цывілізацый». Кароткая гутарка з ангельскім дасьледчыкам Эндрэ Ёілсанам, а таксама вынікі дасьледаваньняў Беларусі шатляндзкімі сацыёлягамі (Стывэн Уайт «Эўрапейскі ці славянскі выбар Беларусі») дазваляюць пабачыць нашу нацыю збоку. Здаецца, мы ў межах норм.

Не стае прозы, затое друкуецца густоўная падборка пазіі (вэрлібры Бураўкіна, якія стануць нечаканасьцю для многіх прыхільнікаў паэта, нізка вершаў Сільновай і ўрываць з культуры рокера Ніка Кейва ў перакладзе Аляксея Знаткевіча).

Шмат крытыкі. Даніла Жукоўскі раскладае па палічках здабыткі мінулага літаратурнага году. Піша ён пра новыя творы Іпатавай, Наварыча, Брва, Бабкова і бадай усіх, хто летась гучаў. З ацэнкамі можна не пагаджацца, але аўтарскі стыль такі, што, прынамсі, ягона зыходная пазыцыя ясная, а таму спасьцігаеш — хоць і мэтадам супастаўленьня сва-

ёй зыходнай пазыцыі з аўтарскай, — што чытаць варта, а чаго ня варта. Як любы заўзяты крытык, Жукоўскі не абыходзіцца без памылак. «Будзьце рэалістамі, патрабуйце немагчымага», — гэта казалі не французскія студэнты палітыкам, а Жан-Поль Сартр — студэнтам.

Гарадзенскі лірык Юры Пацюпа ў «ARCHE» выступае на гэты раз як мовазнаўца. Ён робіць шэраг лягчых і грунтоўных правапісных прапановаў, у тым ліку ў напісаньні прыназоўніка «у» перад словамі, што пачынаюцца з галоснага гукі. Навуковы артыкул — а захапляльна!

Ну, і (нарэшце!) сканчаецца параўнаўчы аналіз палітычных працэсаў у Сэрбіі і Беларусі, які друкаваўся ў часопісе праз увесь год. Тэкст таксама не эфэктны, але глыбокі ў сваіх думках. Чым нас пацешыць палітоляг Сіліцкі налета?

Адсутнасьць «эфэктаў» мне й даспадобы ў часопісе, вокладку якога ў гэты раз аздабляе анэльчык аўтарства Ёладзімера Адамчыка. «ARCHE» вылучаецца сярод глянцавага шыку на нікеляваных паліцах найсучасьнейшых шапікаў «Белсаюздруку» на праспэктце Скарыны ежкім чорным хлебам тэкстаў, які кантрастуе з ласункамі ілюстраваных часопісаў. Як па-мойму, здаровая пажыва для тых, чые мазгі не засохлі.

Сяргей Гезгала

КАЗКІ ЖЫЦЬЦЯ

Белая дарога

Пачатак новага году заўсёды хочацца адзначыць нечым новым і аўтабіяграфічна важным. Пабрацца шлюбом ці зьмяніць месца працы або хаця б адкрыць для сябе новую дарогу да яе.

«Хопіць карыстацца падземнымі хадамі — чорнымі тунэлямі мэтро! Штучнае асьвятленьне станцыяў не рагуе ад адчуваньня сацыяльнай крыўды: багатыя ж езьдзяць па зямлі, над намі, у сваіх партманэ-аўтамабілях, — падумалася неяк на пачатку студзеня. — А што? Пашукаю на зямлі шчасьця і я!»

Наступнай раніцай я выправілася на працу пешшу. Выявілася, што на версе нашмат менш народу. Рэдка хто зь мінакоў мімаходзь закранае прыватную прастору — мой нябачны «крыналі» на паўмэтра вакол.

Рабочыя зграбаюць сьнег з дарогі, раскідаючы шуфлямі на два бакі, — здаецца, дзеля таго, каб па ёй годна прайшла я. Ва ўсякім разе, яны ветліва спыняюцца пры маім набліжэньні і на момант адхінаюць убок свае ваяўнічыя прылады працы. «Гвардзейцы!» — паблажліва і ўхвальна ўсьміхаюся ім я, беручы пад увагу, што і апранутыя яны ў аднолькавыя яркія спэцстроі.

У вітрынах шыкоўных наземных магазынаў (не параўнаць з тымі, што ў цесных падземных пераходах!) застылі манэкены — вытанчаныя, бледнаскурыя фаварыты сучаснай моды. Часам мне здаецца, што канчатковая мэта іхняй эвалюцыі як носьбітаў зматэрыялізаваных эстэтычных ідэяў замежных куцюр'е — шкілет або сьпіралепадобная драцяная канструкцыя. Так бы мовіць, высэлы і страшнаваты «цырк на дрэце»? У тых прасторных вітрынах застылі на столькі манэкены — у рытуале вітаньня і непрыхаванае дэманстрацыі застылі, як ісьці далей, парфумавыя фляконы,

шэрагі імпанантных бутэлек вінаў, іншыя тавары-падарункі. «Тут увесь мой каралеўскі двор!» — адзначаю я, стараючыся ступаць павольней. Актуалізацыя. Імправізацыя. Спантаннасьць...

Гэтая новая, белая, нясумная дарога прыводзіць мяне да плошчы Перамогі. Пасярод яе — Абэліск, асьветлены ранішнім зімовым сонцам. Зрок лёгка знаходзіць сьлюэты ўрачыстых ялін... Гэта своеасабліва прастора на маім шляху, прастора-вір, і я спыняюся. Як прыгожа! І як адмыслова наўко! Раптам сярод рыштваньняў увагнутага, нібы далонь, дому, які рэстаўруецца, я ўгледзела фірмовы знак «Сагао!» — смешнага слана ў вэртыкальных каляровых пасках, із шчоткай замест хваста. Вясьляквы слонік на смуглявай далоні велікана!

Шкада, што не магу пабыць на плошчы Перамогі даўжэй: хутка пачынаецца працоўны дзень! Але хіба я пабачыла б усё гэта і перажыла, дабіраючыся на працу чорнымі тунэлямі пад зямлёй, перапоўненым цягніком мэтро, сьціснутая тулавамі іншых пасажыраў? (Адчайна зьявртаючыся да іх у думках: «Асьцярожна! Не тапчыце мой нябачны крыналі!».) Не! Не! Не!

Назаўтра я пайду белай дарогай ізноў.

Людка Сільнова

Пакуль Ленін у маўзалеі, ён жывы

Працяг са старонкі 2.

За столькі гадоў можна чалавека пераканаць у чым хочаш — напрыклад, у тым, што ён сабака. Ці дрэва. Ці геній. Бо зрабілі ж генія са Сталіна, хоць быў гэта чалавек кепска выхаваны і прымітыўны. Ну і да таго ж, усё гэта вырасла на дражджах з крыві. І мноства людзей у гэта верылі, бо яшчэ ўчора правілі кроў. Чужую. І, вядома ж, верылі ў тое, што забівалі за слушную справу. У Грамадзянскай вайне ў Расеі загінула 13 мільёнаў чалавек з абодвух бакоў. І, вядома, тое, што потым казалі, — што гэта было справядліва, для добра рабочай клясы, яе шчасця і г.д. — народ прымаў, бо менавіта за гэта змагаўся.

— **Можа, людзям не ўдаецца жыць з пачуццём віны і ім хочацца саміх сябе абяліць... Але чаму гэтая ідэалёгія перамагла менавіта ў Расеі? І што з ёй адбываецца цяпер? Тое, што ніхто не адмаўляецца ад ордэнаў Леніна, я, урэшце, разумею: за дзесяцігодзьдзі людзі прызвычаліся, а лішнія грошы нікому ня шкодзілі. Але з Вашай кнігі «Змярканьне», прысьвечанай Леніну, ясна вынікае, што гэта ён вынайшаў масавы тэрор.**

— Так, менавіта ён. І калі людзям кажуць, што гэта з ягонае ініцыятывы зьявіўся дэкрэт аб чырвоным тэроры, які ён, урэшце, уласнаручна падпісаў, можна пачуць: «Ну што ж, такое было становішча». А што такога тая буржуазія зрабіла? І хто распачаў Грамадзянскую вайну? Хто з першага дня пачаў ліквідацыю амаль усіх клясаў, за выключэннем сялян і рабочых, хоць пазней і да іх дабраліся? Хто знішчыў расейскую інтэлігенцыю? За якую правіну? Той самы аргумент: «Такая была сытуацыя — ішла барацьба».

Слова «барацьба» я ўвогуле не выношу! Залезлі мы некалі на барыкады, каб з нечым там змагацца, — і канец. Трапілі ў псыхалогічную пастку. Калі расправіліся з замежным ворагам — перамаглі ў вялікай айчыннай вайне, — ну дык пачалі змагацца са спадніцамі ў абцяжку, міні-спадніцамі, няправільнай музыкай і чорт ведае з чым. У нас былі нават лягеры для дзяцей. І некалькі гэта ня робіць асаблівага ўражання! Калі я выступаю, бывае, гэта да людзей даходзіць, але здараецца, што чую: «Ды пра што вы гаворыце, навошта корпацца ў мінулым?» Як жа гэта — забыць уласнае мінулае? Затое мы спываем сталінскі гімн — вось да чаго даводзіць замоўчванне мінуўшчыны.

— **Бо «хто кантралюе мінуўшчыну, той кантралюе сучаснасць»?**

— Менавіта так.

— **У сваёй кнізе Вы цытуеце вялікага фізіка Лява Ландаў, які сказаў: «Ленін быў першым фашыстам, гэта ясна». Відць, таму, што ён, як Гітлер, ацэньваў чалавека па тым, хто яго нарадзіў. Сьмяротны прысуд вызначала паходжаньне — клясавыя ці расавыя. Гэта вельмі зручны крытэр: адразу відаць, хто вінаваты.**

— Якраз у гэтым усё і заключаецца. Фашызм і бальшавізм часам немагчыма адрозніць. Гвалт і тут, і там. Божа мой, у нас пачалі будаваць сацыялізм, а трохі пазней у Трэцім Райху — нацыянал-сацыялізм. Цяпер і ў нас ёсць нацыянал-сацыялісты, напрыклад Сяргей Глазьеў з блёку «Радзіма». «Народ расейскі, народ па-над усім, у нашай краіне павінны жыць толькі расяне». І цяпер, амаль адначасова, яны гавораць пра сацыялізм — што ня ўсё пры сацыялізме было дрэнна. Але што канкрэтна было добрага, я некалькі не магу прыгадаць. Некалі я папрасіў аднаго такога, каб ён пералічыў мне гэтыя добрыя рэчы, бо, можа, я зусім зьехаў з глузду і ня памятаю. Але ён ня здолеў назваць ні адной...

— **Зразумела, што такія лезунгі, як у Глазьева, — гэта вельмі зручны інструмент...**

— Для людзей, якія хочуць улады. Цалкам з вамі згодны.

— **...але чаму менавіта Расея?**

— Бо ў Расеі, пачынаючы ад часоў Маскоўскага княства, няспынна ішла нейкая барацьба. Ад XVI ст. мы ўвесь час вялі войны. У выніку маем мілітарызаваную сьвядомасць і таму бесьперастанку высочваем, каму б гэта даць у морду. Або, прынамсі, рашуча асудзіць. І з прычыны нашай вяўнічасці мы лічым, што ўсе павінны рабіць так, як мы. Мы пераканалі самі сябе, што заўсёды маем нейкую містычную рацыю, пакліканьне. Аднак з часоў Маскоўскага княства да нас толькі раз ці два нехта добраахвотна далучыўся. Рэшта — выключна праз войны і заваёвы.

— **Але ж так, мусіць, было ўсюды, ва ўсёй Эўропе?**

— У такім маштабе? І так заўзята? Відавочна не. Напрыклад, узаемаадносіны вашай краіны, Польшчы, Рэчы Паспалітай Абодвух Народаў, зь Літвой выглядалі зусім іначай. А ў нас? Рэкі крыві. І экспансія на поўдзень, на ўсход. Ня ведаю таксама, у якой іншай краіне вайсковая служба працягвалася 25 гадоў. Чвэрць стагодзьдзя! Да такога сапраўды трэба ўмець дадумацца. А потым на гэтай гістарычнай глебе вырастае тэрор і анархія — гэта значыць, з аднаго боку, анархічны сацыялізм, а з другога — яго пабудова пры дапамозе тэрору. Дастаткова пачытаць, напрыклад, Нячаева — тым больш што гэта папярэднік Леніна, калі казаць пра ўжываньне тэрору як мэтаду барацьбы. «К тапару! За сякеру! За сякеру!» Рэвалюцыйны рух у Расеі паўставаў пад лозунгам «К тапару!».

Потым прыйшлі бальшавікі — ізноў тэрор. «Мы пойдзем іншай дарогай», — так нібыта сказаў Ленін. Насамрэч ніхто ня ведае, калі менавіта, паколькі гэтая інфармацыя паходзіць ад ягонай сястры, якой ён нешта такое сказаў, але невядома чаму яна ўспомніла пра гэта толькі ў 1930 годзе. Аднак дапусьцім, што гэта праўда. Вельмі цікавая гэтая іншая дарога. Замест індывідуальнага тэрору — усёагульны.

— **А сьняня? Што сьняня ў людзкой сьвядомасці?**

— Мешаніна. Ідзе, напрыклад, дыскусія пра парадак. Згода, парадак няшмат. І я таксама лічу, што трэба рабіць нешта са злчыннасьцю, забойцаў ці рабаўнікоў караць так, як яны заслужваюць. Але навесці парадак у краіне можна толькі праз дэмакратыю, дэмакратычныя мэтады прымянення ўлады, а не пры дапамозе міліцыі. Міліцыя павінна быць толькі памочнікам. Закручваньне гаек ні да якога парадаку не прывядзе, а толькі ўзмоцніць страх. Што мы, зрэшты, адчулі на папярэдніх пакаленьнях. І людзі ўжо пачынаюць баяцца.

— **Часам гэта відаць нават з таго, як яны гавораць.**

— Ага. І што цікава, непасрэдных прэтэнзій нейкай газэце ці тэлебачаньню ніхто не выстаўляе. Але журналісты самі над сабой працуюць як след. У іх гэта ў крыві. Ну, і баецца — за сваё становішча, працу, дабрабыт.

— **А можа, гэта ня нейкі канкрэтны страх, а нешта такое, што заўсёды вісела ў**

- Вялікі фізык Леў Ландаў
- сказаў: «Ленін быў першым
- фашыстам...»

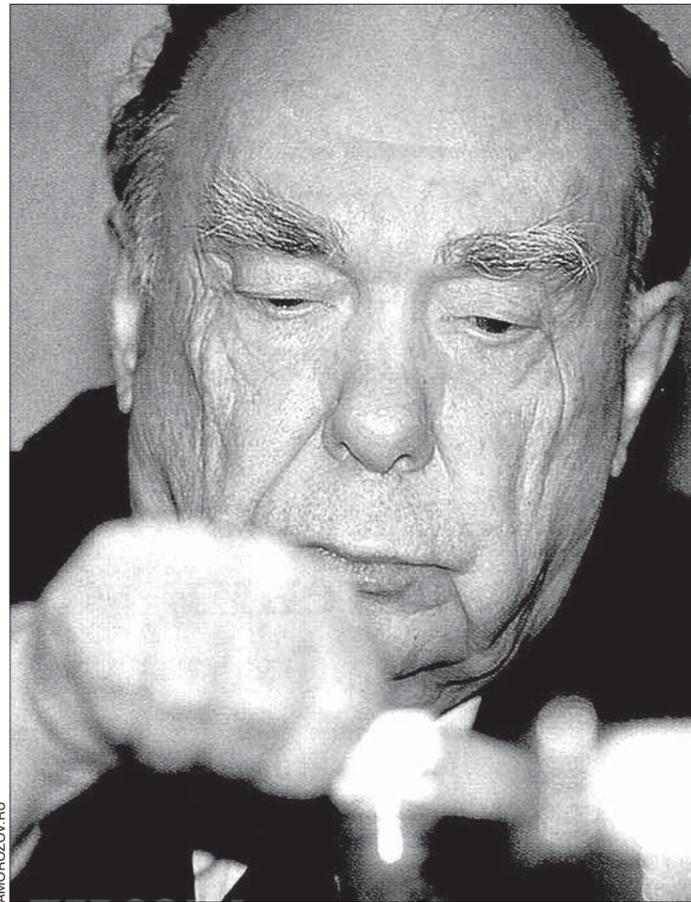
паветры, ніколі не знікала да канца?

— Ня выключана.

— **Але ж хто, урэшце, стварыў стваральніка гэтага страху — Леніна? Гісторыя Расеі? Мэнтальнасьць расейскіх рэвалюцыянераў?**

— Вядома ж. Бо невыпадкова бальшавікі так змагаліся са Сталініным. Яны цудоўна разумелі, што калі Сталіпін ажыццявіць свае рэформы, дык ніякай рэвалюцыі ня будзе.

— Ну добра, але чаму цяпер, у XXI ста-

Аляксандар Якаўлеў (нарадзіўся ў 1923 г.) — расейскі гісторык. Член КПСС, з 1965 г. — сакратар ЦК, з 1985 — член Палітбюро.

годзьдзі, адчуваецца такая туга па тагачасных традыцыях?

— Бо так прасьцей за ўсё. Дэмакратыя выключна простая шляхі. Усе гэтыя размовы, дыскусіі, неабходнасьць браць пад увагу думку меншасці — адны турботы. Навошта тлуміць сабе гэтым галаву? Прасьцей прыняць рашэньне — і канец. Тым больш што якраз гэтак мы кіравалі семдзесят гадоў. Потым выявілася, што нешта пайшло ня так. І мы прайгралі. Вядома, дэмакратыя значна больш турботная рэч, чым дыктатура. Яна вымагае розуму, адукаванасці, міласэрнасці, дакладнасці. Гэта найбольш складаны лад. А мы ня любім складаных працэдур.

Лічым за лепшае, напрыклад, рэзаць на вока. А раптам пашанцуе?

— **Дык, можа, таму ён там дагэтуль ляжыць у Маўзалеі, а не ў зямлі, як любы нармальны чалавек?**

— Вядома ж!

— **І пакуль будзе там ляжаць, будзе жыць?**

— Будзе, на жаль.

— **Але ці ўдасца ўрэшце яго пахаваць?**

— Яшчэ не цяпер. Не цяпер. Думаю, не раней за 2008 год.

— **Пасьля чарговых прэзыдэнцкіх выбараў?**

— Так.

ПАСЬЛЯСЛОЎЕ РЭДАКЦЫІ

Пра ацэнку Кастрычніцкай рэвалюцыі і яе правядзеньня на пачатку 90-х спрачаліся палітыкі, журналісты і бацькі зь дзецьмі. Цяпер грамадзтва цікавіцца Леніным менш. Гэта стварае спакойнейшы ўмовы для працы гісторыкаў. Заходнія навукоўцы выдалі «Чорную кнігу камунізму» («НН» пісала пра яе ў 2000 г.). Каштоўная праца на беларускім матэрыяле — нядаўна выдадзеная «Гісторыя Беларусі ад XVIII ст. да нашых дзён» Захара Шыбекі.

Цяжка рабіць ацэнкі камунізму ў краіне, у якой дагэтуль не адбылася дэкамунізацыя, дзе Ленін прысутнічае ў прасторы кожнага гораду. Няма адпаведнае адстароненасці. Ясна, што камуністычны сацыяльны экспэрымэнт нельга падвэрстаць пад крытэры нашых дзён. Калі Ленін узняў паняволенныя клясы на барацьбу за ўласнасьць і ўпершыню ў гісторыі давёў гэтую барацьбу да працяглае перамогі, сьвет быў, мякка кажучы, іншы, чым цяпер. Тады, да прыкладу, Крывавае нядзеля не прывяла да «імпічмэнту» цара, што здарылася б сьняня амаль непазьбежна. Выбарчае права тады амаль нідзе ў сьвеце не было ўсеагульным. Урэшце, паняцьце роўнасці людзей не распаўсюджвалася на чорных ці жанчынаў. Нельга зводзіць усё і да крывавае арытмэтыкі: маўляў, Мікалай II забіў х, Ленін — у, а Гітлер — z, таму гэты кепскі, а гэты горшы. Дзячэ і ягоная эпоха заслужоўваюць ацэнкі і за доўгатэрміновыя гістарычныя наступствы сваіх дзеяньняў, і за адпаведнасьць канкрэтных учынкаў і рашэньняў права ды маралі свайго часу, і ў суб'ектыўным параўнаньні з сваімі сучаснікамі.

Асабліва каштоўнае тут меркаваньне Аляксандра Якаўлева, які сам доўгі час быў на версе камуністычнае сыстэмы, а пасля, вярнуўшыся да сваёй прафэсіі гісторыка, вывучаў самыя змрочныя старонкі савецкага мінулага — «чырвоны тэрор», сталінска-гітлерскі пакт аб падзеле Ўсходняй Эўропы.

Мы не хацелі б зьняважыць пачуцьці тых чытачоў «НН», якія маюць камуністычныя або левыя перакананьні. Спадзяёмся на іхныя водгукі. Бо менавіта для іх пытаньне пераемнасці спадчыны Маркса, Леніна і Сталіна (вельмі рознай, дарэчы) або адмовы ад яе мае вялікае значэньне.

Аляксей Бацую

чорнае апавяданьне

Глядзіце вячэрнія навіны

Мокры сьнег напярэдні сьвята. Без шасці хвілін поўдзень. Вецер, калючыя сьняжынкі ўпіваюцца ў вушы. Дарога, ліхтары ў тумане, ці, дакладней, расьцярушанай у паветры слоце. Чамусьці не халодна, нават утульна, нягледзячы на мокрыя шкарпэткі і здубелыя, аж да болю, запясыці. Утульна нейкай вычварнай утульнасьцю — так, як толькі гэта магчыма, калі хвалі ветру раз-пораз то джаляць твар заледзянелымі кроплямі, то ляпаюць па шчаках плюхлымі, як марынаваныя грыбы, камякамі.

Два сумныя белыя агні выплылі з-за павароту і нетаропка пракраліся міма. Паламаны аўтобус, увесь ад колаў да даху ператвораны ў агульную брудна-жоўтую пляміну, перасякнутую ўсьмешкай індыйскай прынцэсы. Пад рукой зазьвінела.

— Слухаю.

— Аляксей? — гэта была галоўная рэдактарка. — Яны выехалі.

— Добра.

Утульна сьпінай прылегчы на хвалі паветра, расьсякаць іх каўняром і слухаць іх вусьцішныя энк. Утульна было нават выйсьці з дому на тэрміновы званок са студыі — зь першага кроку ад ганку ўвайсьці ў раскідую, крыху прыцярпаную зверху малочна-белым сьняжком гліну. Заўсёды мяне чамусьці радала непгадзь — за тое асабліва абвостранае адчуваньне спакою і абароненасьці чалавека ў палітоне, якое толькі й магчыма пры дрэнным надвор'і. Гэтае тонкае мастацтва — радавацца ўласнай чысьціні, ідучы ў брудзе. Быць адкрытым кожнаму ветру, захоўваць хісткую мяжу паміж уласнай цэпльняй і той халадчай, якая немачна імкнецца разьвязаць тваё скручанае ў тугі вузел цела.

— Касэту з запіскай я дала апэратару, — працягвала галоўная рэдактарка.

— Добра, — ізноў адгукнуўся я.

Хвілін празь пятнаццаць пад'ехаў сіні «рафік» з таблічкай TV на лабавым шкле. Двума гарбамі на прырэдных сядзеньнях цямнелі кіроўца з апэратарам.

— Змэрз? — кіроўца сунуў мне руку. — Здоровэнькі булы.

На маю беларускую мову ён любіў бліснуць украінскай.

— Ну, — я сеў назад. — Дзе касэта?

— Я ўжо паставіў, — апэратар Міша лягнуў па камэру.

— А падкасетнік пакінуў на студыі, вядома ж?

— Ну, — ён азірнуўся. — А што?

— Там была запіска.

— Так? — Міша засьмяяўся. — Ну добра. Мы знаём, куды ехаць. — Табе расказалі, што за выезд?

— Нехта забіўся.

— Дзеўка кінулася з акна. З чацьвертага паверху, але насмерць.

— М-да, — паківаў кіроўца, аглядаючы дарогу празь сьцяну вільгаці.

— Вось не люблю такіх выездаў, — Міша скрывіўся. — Нешта не па сабе.

— Чаго яна кінулася? — спытаў я.

— А чорт ведае.

У машыне было горш, чым на вуліцы. Крыху цяплей, але недастаткова, каб прыцішыць агульную эстэтычную няўтульнасьць ад падраных крэслаў, трэснутае шыбы, мяккай кашыцы зь недаталага сьнегу і пяску пад нагамі. Тут толькі што курылі, у нос нахабна лезла гаркавата-свое адценьне тытунёвага дыму.

Рэзкі паварот азваўся ва ўсім целе ныцьцём недабуджаных члесаў, нават болям. Толькі цяпер пачалі мерзнуць пальцы.

Я пакрыў у руцэ тэлефон, але, пашкадаваўшы грошай, вырашыў ня зьвязацца з галоўнай рэдактаркай. Апэратар кінуў яшчэ пару слоў пра дзеўку, пераз плячо: упала на чысьціні машыну, «мэрс», разьбіла ўшчэнт. Сапсавала ўсім выходны дзень.

— О-па. Вось яны, — я паказаў на натоўпкі каля дзевяціпавярховіку, на самым рагу.

«Хуткая» стаяла фары ў фары зь міліцэйскім «казлом». Мы пад'ехалі ўшчыльну, ледзь не задушывшы нейкага хлапчука з сабакам. Прыхапіўшы сумку зь мікрафонам, я сунуўся ў натоўп.

— Добры дзень. Мы з абласнога тэлебачаньня.

Старшы лейтэнант стаяў моўчкі, разглядаю-

чы трэснутае лабавое шкло «мэрс» і тапак на капоце. На маё прывітаньне нетаропка азірнуўся, кінуў. Разгублена падціснутыя вусны. За маёй сьпінай Міша ўладкоўваў камэру. Я дастаў шнур і мікрафон.

— Можна задаць вам пару пытанняў?

Гэтак жа нетаропка ён адвярнуўся, затым мякка пахістаў галавой.

— Не.

— Чама? — я паспрабаваў зазірнуць яму ў вочы.

— Я сказаў, не.

Міша тым часам здымаў машыну. Сярод пырскаў шкла — пасма валасоў і пляміна крыві. Правалены дах. Цела ўжо не было. Кроў на сьнезе — паказаў я Мішу, і ён апусьціў камэру.

— Цікава, чаму яна скокнула ў тапках? — прамармытаў Міша.

— Замерзла дома, — ціха адгукнуўся міліцыянт.

Я азірнуў натоўп. Малеча, дзьве бабулі, жанчына зь дзіцём на руках — нават не адварочвала яму твар. Сапраўды, няхай глядзіць, чаго там. Яна стаяла роўна і ўпэўнена, нават з выклікам, плюючы пад ногі і крыху ўбок шкарлупіньне ад семак.

— Скажыце, — я падышоў, яна апусьціла дзіця. — Хто была гэтая жанчына?

— Мая суседка.

— Можна я задам вам некалькі пытанняў на камэру?

— Не, — дзіцё пачало сядзець на сьнег, яна падхапіла яго зноў на рукі.

— Як яе звалі хоць? — я азірнуўся.

Малыя і бабулькі чамусьці адышлі ад нас і паказвалі сваім відам, што здымацца ня будзе.

— Наташа.

— Гэта яе акно? — я паказаў уверх.

Дзіўнае пытаньне. Акно на чацьвертым паверсе адно было расхінутае, вонкі боўталася фіранка.

— Так, — жанчына таксама паглядзела ўверх. — Вы пойдзеце туды?

— А куды яшчэ нам хадзіць?! Вы ж ніхто ня хочаце нам нічога гаварыць.

У пад'ездзе мы сутыкнуліся зь дзьвюма заплаканымі жанчынамі. Пабачыўшы камэру, яны непрыемна, нібыта з асуджэньнем паглядзелі на мяне.

Ліфт не працаваў, я дапамог Мішу несць штаты.

Перад дзьвюма ў кватэру я нечакана разгубіўся — нібыта недзе ў галаве заматлялася запозьненае рэха позіркаў тых жанчын. Што я скажу? У вас тут жанчына выкінулася? Можна ўзяць у вас інтэрвю? Вы яе мама? Што вы

можна сказаць нашым тэлегледачам? Дзякуй, глядзіце вячэрнія навіны, у восем гадзін.

— Пайшлі назад, — я вінавата паглядзеў на Мішу. — Ня трэ было сюды йсьці.

На паўпрапэту ніжэй нам спаткалася тая самая жанчына зь дзіцём.

— Паслухайце, — яна відавочна сьпяшчалася спэцыяльна за намі. — Я вам магу што-небудзь расказаць. Толькі вы пакуль не запісвайце, я проста так.

— Слухаем, — я дастаў блякнот.

— Яна Наташа Скварцова, я зь ёй у адну клясу хадзіла. Разьведзеная.

— Вы?

— Яна. Я не была замужам. Яна выкінулася дзеля хлопца. Са школы яго кахала. Сяргей.

Наверсе рыпнулі дзьверы. З кватэры Наташы Скварцовай выйшлі некалькі чалавек. Пачуўся прыглушаны і немый лямант.

— А вас як завуць?

— Таня.

— Можна, мы спусьцімся ніжэй? Тут вашага сына прадзьме, — празь зіхоткае акно заўважна цягнула.

— Не прадзьме, — яна перакінула хлопчыка зь рукі на руку. — Гэта я тэлефанавала на вашу студыю і выклікала вас.

Апошняе яна сказала ціха, бо набліжаліся людзі. Гэта былі дзьве іншыя заплаканыя жанчыны.

— Наташа кахала хлопца, а ён пасля войска яе кінуў. Яна яго паўтара году чакала, а ён, калі вярнуўся, некалькі разоў зь ёй пераспаў і кінуў, паехаў у Германію. Яна зь небагатай сям'яй...

Нечакана хутка стаміўшыся стаяць, я абарпёрся на парэнчы. Міша на ўсялякі выпадак рыхтаваў камэру. Жанчына не прычыла.

— Яна выйшла замуж, — працягвала Таня, зноў перакінуўшы дзіця. — І раптам Сяргей ізноў вярнуўся. Трохі зарабіў грошай. І яна зноў стала зь ім спаць. Яе мужу пра гэта казалі, ён хацеў забіць Сяргея, але Наташа яго выгнала зь дому і падала на развод.

— Ну, — я кінуў.

— А Сяргей ізноў яе кінуў.

— Цікава, — абыякава зазначыў Міша.

— У яго тут яшчэ жанчыны былі.

— Гэта дакладна? — каб не стаяць проста так, я пачаў маляваць у сваім блякноце палачкі.

— Ну што я, ня ведаю?

— І што ж?

— Чама яна кінулася, вы хочаце знаць? Ён учора прыехаў. Сяргей. У яго новы «мэрс-дэс». І жонка.

— Былае.

— І Наташа кінулася на гэты «мэрс-дэс»,

ясна?

— Ясна.

— Яна выскачыла спэцыяльна, каб разьбіцца на іхнай новай машыне. Ясна? — яна расчырванелася і крычала крыкам. — Вось чаму я пазваніла вам у рэдакцыю!

— А чаму вы там, унізе, адмовіліся гаварыць?

— Таму што там быў ён.

— Сяргей?

— Наташын першы муж, — яна ткнула пальцам уніз. — Міліцыянт.

— Скажыце, — я шхаў блякнот, — вы апраўдваеце яе ўчынак?

— Уключы камэру! — крыкнула Тацяна Мішу.

Я кінуў.

— Уключыць? — зноў крыкнула яна.

— Уключыць.

— Так, я апраўдваю! — яна перакінула дзіцёнка зноў. — Я сама кахала Сяргея, ясна? Здымаеш?

— Здымаю.

— Сука! — яна раптам зрабіла крок да нас зь Мішам. — Я хацела сказаць — мужыкі ўсе казлы. Яму гэтая баба «мэрс-дэс» купіла, ён яе замуж узяў.

— Ня ўсе мужыкі казлы, — сказаў я. Міша мяне падтрымаў.

— Усе! Сука! — яна плюнула Мішу ў твар.

— Э-э! — крыкнуў я, якраз перад тым, як я калена ўвайшло мне пад куртку.

— А-а-а! — закрычала яна.

Шкло лёгка лопнула пад яе важкім целам.

— Дурніца! — я курчыўся на прыступках, калі ў правале мільгануў яе фарбаваны хвост.

Нейкім дзівам ёй удалося таксама патрапіць у «мэрс-дэс». Калі мы спусьціліся, натоўп крыху вырас. Міліцыянт стаяў на тым самым месцы, толькі цяпер здзіўлена прыўзняўшы бровы.

Насупраць яго, з другога боку машыны, пад капелюшом пачэсваў галаву высокі цёмнавалосы мужык з арліным носам і зарослым падбародзьдем.

— Ты Сяргей? — спытаў я яго.

— Ну.

— Машыну застрахаваў?

— Не паспеў.

— М-да, — я пахітаў галавой. — Як думаеш, сёньня яшчэ хто-небудзь кінецца, ці нам ужо можна ехаць?

Сяргей паціснуў плячыма.

— М-да, — я зноў пахітаў галавой.

— Бабы дурныя, — прамармытаў за сьпінай Сяргей і плонуў.

Шыракакрылымі шматамі ў паветры плыў нетаропкі сьнег.

КАЛЯЖ АРЦЕМА ЛЯВЫ

• ТЫДЗЕНЬ У АСОБАХ •

Аканкага стала явай

Альпіністка Ірына Вялічкова выпраўляецца на Аканкага. Сваёй марай скарыць найвышэйшы пік Паўднёвае Амэрыкі (6960 м) яна дзяміла...

віленскіх кавярнях. Дзіва што: імя Рэнаты Смайлітэ апошнія месяцы празь дзень мільгала ў прэсе побач зь імем Раландаса Паксаса.

37,7% галасоў на першых «праймэры» Дэмакратычнае партыі. Фэрэрам штату Аёва Керы з простым лёзунгам «Аёва, я цябе люблю» спада...

Дэмакраты стартвалі

Джон Керы, 60-гадовы вэтэран В'єтнаму, сэнатар і былы пракурор, набраў

Такая перамога ня значыць, што на восеньскіх выбарах прэзыдэнта ЗША дэмакрат Керы будзе супрацьстаяць рэспубліканцу Бушу.

Кава-Рэната

Шалёна папулярны ў Літве напой — «кава-Рэната». Яе масава замаўляюць у

А ўжо па Вадохрышчы!

«Трашчы не трашчы, а ўжо па Вадохрышчы!» Гэтая прымаўка не пра вераб'ёў, натуральна, а пра мароз. І пра ўсё тое нядобрае, чым мучыла зіма. Хутка вясна!

• ПРывАТНЫЯ АБВЕСТКІ •

ВІТАНЫЇ

26 студзеня — 440-годзьдзе бітвы пад Улай. Віншум усіх беларусаў зь перамогай (у т. л. Міхася Шыпулю і Алеся Пазынька).

КАНТАКТЫ

Мячук (42/170/54) з в/а, бяз шк/зв, пазнаёміцца зь дзяўчынай. Магчыма стварэньне сям'і. А/с 6, 220012, Менск Прадам мэблю. Нядорага. Т.: 244-13-70

Высокаадукаваны, добрага дастатку, самастойны малады хлопец пазнаёміцца зь дзяўчынай добрых паводзін для стварэньня сям'і. Т. (у Пружан): 2-39-64. Дзіма Аўтару(цы) Цыфрыблы. Слушна. Крыся

КНІГІ, МУЗЫКА

Кнігі — поштай. Замаўляйце каталёг: поштай — а/с 333, 220050 Менск; e-mail: exlibris@tut.by, Internet: http://www.knih.net. Т.: 8-029-643-57-33

Кнігі — поштай. Новыя: «АРСНЕ-Пачатак» №5/2003 («Віленская анталёгія»), «Дзеяслоў» №6/2003, Круталевіч

В., Юхо І. «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі (1917—1945 гг.)», «Спадчына» №5-6/2002, Герлінг-Грудзінскі Г. «Наш брат — Зло». Т.: 8-029-643-57-33, exlibris@tut.by

Кнігі — поштай. Новыя CD: «Сьвяты Вечар» (2-е выданьне), «Nagodny Albom» (перавыданьне), «Легенды Вялікага Княства», Стары Ольса «Келіх Кола». Т.: 8-029-643-57-33

Францішка Уршуля Радзівіл. 26-я кніга сэрыі «Беларускага кнігазбору». Самае поўнае ў сьвеце выданьне твораў пісьменьніцы. 448 старонак «Крывіцкія руны. Беларускія пісьменьнікі Латвіі». Новая кніга «Беларускага кнігазбору». 340 старонак з блёкамі ілюстрацыяў. 19 аўтараў. К.Езавітаў, В.Вальтэр, В.Ластоўскі, П.Мядзёлка, С.Сахараў ды іншыя

ПРАЦА

Якасна выканаю пісьмовыя працы па беларускай гісторыі, літаратуры і мове. Т.: 235-18-71 (пасьяла 16.00). Юрась Праца для Вас. Рэальны заробак. Магчыма сьць кар'еры. Т.: 8-029-766-12-79. Зьмітрусь

Абвясчаецца конкурс на замяшчэньне вакантнай пасады дырэктара Нацыянальнага навукова-асьветніцкага цэнтру імя Ф.Скарыны.

Патрабаваньні: навуковая ступень, дасканалое валоданьне беларускай мовай, адной з замежных моваў, кампутарам, ініцыятыўнасьць, здольнасьць працаваць у напружаным рытме, адказнасьць і аналітычнасьць мысьленьня.

Т.: 206-57-97, 220-93-50

Запрашаем

на падарожжа 25 студзеня (нядзеля) па маршруце: Менск — Ішкалдзе — Вольна — Паланечка — Завосье — Сталовічы — Новая Мыш — Баранавічы — Крошын — Менск. Т.: 232-54-58, 622-57-20 (Зьміцер) Т.: 264-12-38, 776-24-35 (Павал)

«Наша Ніва» дзякуе за падтрымку спадарыні Моніцы Банькоўскай-Цюліг (Цюрых)

А ногі цягнуцца дамоў

гумарыстыка

Вясёлы дзядзька з артыстычнымі здольнасьцямі, культуўшы чарку, цэлую гадзіну забаўляе прысутных. Чытае гумарыстычныя вершы, сьпявае. Вычарпаўшы рэпэртуар, са скрухаю гаворыць: — Я ў раёне на конкурсе самадзейнасьці...

— Вось у суседкі маёй мужык харошы. Ня п'е, сям'ю глядзіць, на дачу езьдзіць. А мой толькі падаваць і ўмее!

— Затое як памрэ, дык хоць ня жалка! — Ці памагаюць табе дзеці? — Дзіва што памагаюць! Як кабана заб'ю.

«Душа баліць за праізводства, а ногі цягнуцца дамоў».

Маладая маці зь дзіцём едзе ў тралейбусе. Малое голасна румзае. Сталы дзядзька побач угаворвае:

— Як будзеш плакаць, бацька на Лаўсане рабіць будзе, а як сьціхнеш, дык у багатай фірме. Дзіця нечакана замаўкае.

— Знаець, — сьмяецца маці. — Баба нашая на Лаўсане работаець!

«Узрослага чалавека ужо не васьпітаеш. Толькі забіць можна».

Бацькаў гонар

— Чатыры сыны ў мяне. Адзін у Менску, другі ў Маскве, трэці ў Магілёве, чацьверты — у Асіповічах. Усе павывучаліся! Дзякуй Богу, ні адзін тут не застаўся!

— Варушышся, торбы цягаеш, усё етым бабам трэба. Было б чатыры рукі, яшчэ б дзьве торбы ўзяла!

— Некаторым жа нічога ня трэба. Сядзяць дзень на лаўцы!

— А як паглядзіш — жывем адзінакава.

— Што ты лаешся! Да сівых валасоў дажыў, а розуму не нажыў.

— Ёсьць у мяне розум!

— Можна й быў, ды ўвесь з гарэлкаю выцек!

Перапоўнены аўтобус падыходзіць да Лескеры — вёскі, спрадэку населенай рускімі стараверамі. Да гораду застаецца ня болей як два-тры кілямэтры. На прыпынку стаіць мужчына і галасуе. Раптам адзін дзядзечка зь добразычлівым тварам голасна кажа:

— Пашукомой дзедзеш, кацап ты!

Аўтобус едзе далей і спыняючыся.

«Дэмакратыі ім мала? Бяры лапату ды капай!»

— Цяпер учыцеля эці дзядзеш учыць ня хочучь саўсім. Каранцін прыдумалі. А мне дзе столькі яды набрацца? Сядзяць дзеці дома й цэлы дзень точаць!

Праходзьце далей, я да самага заду еду.

Праводзьце далей, я да самага заду еду.

Запісвала Тацяна Барысік у аўтобусах Бабруйск—Глуск, Магілёў—Шклоў, Бабруйск—с-з Лёна, Бабруйск—Бялынічы, магілёўскім гарадзкім транспарце, дызэль-цягніку Магілёў—Асіповічы. Асаблівасьці прастай мовы захаваныя.

Людка Сільнова

Любімы Вецер

Яго завуць Вецер. Ён зь вёскі Сем Арлоў І першы на савеце Абуджаных вятроў.

Люблю яго далоні, І позірк, нібы лёд, Сівья гурбы — скроні, І мэту навывелі!

Калі на ноч кладуся Ў халодную пасьцель, Мяне цалюе ў вусны І кідае камель

Зямлі... Бо мне на сьвеце Ён першы між вятроў! Яго завуць Вецер. Ён зь вёскі Сем Арлоў.

15 студзеня 2004

• НОВАЯ КНІГІ •

Астапенка А. Нацыянальная ідэя ў сучасным сьвеце. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2003. — 184 с. 200 ас.

Аўтар манарграфіі абгрунтоўвае думку, што нацыянальная ідэя — гэта праект, з дапамогай якога нацыя рэалізуе сьваё ў сьвеце. У «Цэнтральнай кнігарні» выданьне каштуе 8270 руб.

Карніловіч Э. Імёны зь небыцця. — Менск: Беларусь, 2003. — 315 с.: іл. 2000 ас.

Сярод герояў гэтае дакумэнтальна-біяграфічнае кнігі — і вядомыя дзеячы нацыянальнай гісторыі, і шараговыя беларусы. Іхныя лёсы паяднаньня супольнай трагедыяй: чужынкія ўлады вынеслі кожнаму беспадстаўны сьмяротны прысуд.

Крывіцкія руны: Беларускія пісьменьнікі Латвіі / Укл. і праэд. С.Панізніка. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2003. — 340 с. 500 ас.

Анталёгія знаёміць з творчасьцю беларусаў, народжаных за апошнія 80 гадоў на латгалскай зямлі. У «Акадэмічнае» й «Цэнтральнай кнігарні» цана 5700 руб.

Пачынальнікі: 3 гіст.-літ. матэр. XIX ст. / Укл. Г.Кісялёва. — Менск: Беларуская навука, 2003. — 549 с. 2500 ас.

Другое выданьне (першае — 1977 г.) вытрымлівае кніга, прысьвечаная пэрыяду станаўленьня новай беларускай літаратуры. Тут сабраныя разнастайныя дакумэнтальна-гістарычныя крыніцы (асобныя публікацыі, ліставаньне, запісы й г.д.), што даюць зьвесткі пра дзейнасьць В.Дуніна-Марцінкевіча, П.Багряма, А.Гурыновіча, Ф.Багушэвіча, Я.Лучыны ды іншых пачынальнікаў.

Сабалеўскі А. Кандрат Крапіва: Постаць і творы. — 2-е выд., дапр. і дап. — Менск: Народная асьвета, 2003. — 304 с.: іл. 2700 ас.

Сініла Г. Біблія як фэномэн культуры й літаратуры. Ч. 1. Духовны й мастацкі сьвет Торы. Кніга Быцця. — Менск: Беларуская навука, 2003. — 451 с. 1500 ас.

Кніга Кнігаў разглядаецца комплексна — зь філялягічнага, філязофскага, культуралогічнага й рэлігіязнаўчага гледзішчаў. Гэтае прысьвечане Пляцкінжучу Майсееву выданьне — першае з заплянаванае сэрыі. Тацяна Вабішчэвіч

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»: З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч, У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская галоўны рэдактар Андрэй Дынько выпускны рэдактар Арцём Лева карэктар Сяргей Петрыкевіч карэктарка Галіна Рабянкова нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко тэхнічны рэдактар Андрэй Чык выдавец і заснавальнік Фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537 Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32, 8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасьылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 8 палос фарматам А2, 4 друк. арж. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за змест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі пэрыядычнага выданьня № 581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 3015212000012 у МГДААТ «Белінвестбанк», Менск код 764.

Наклад 3430. Газэта выдаецца 48 разоў на год. Нумар падпісаньня ў друку 22.00 21.01.2004.

Замова № 386. Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

Наша Ніва КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРывАТНАЙ АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. А/с 537, 220050, Менск.

Тэкст

Імя і прозьвішча

Адрас, тэлефон